

Др. МИХАЙЛО КОС

ПРО ПОЛОВІ СПРАВИ

Четверте змінене видане
з образками.

Ціна 30 ц.

1916

Накладом Руської Книгарні 850 Мейн Стр. Вінніпег, Ман.

ЗМІСТ.

II. Фізіологія полових частин тіла	25
III. Полова зрілість	34
IV. Неприродне заспокоюванє полового гоцу	38
V. Наслідки онанії	42
VI. Ліченє онанії	47
VII. Природні полові зносини	51
VIII. Полові (венеричні) недуги	60
1. Трипер	60
2. Твердий прищ (шанкер) і сифіліс	68
3. Мягкий прищ (шанкер)	74
4. Запаленє головки мужеського члена	76
5. Бородавковаті нарости на полових ча- стях тіла	77
6. Вуши	78
7. Короста	79
Закінченє	79

Др. МИХАЙЛО КОС

ПРО ПОЛОВІ СПРАВИ

Четверте змінене виданє
з образками.

1916

Накладом Руської Книгарні 850 Мейн Стр. Віяніпег, Ман.

ВСТУПНЕ СЛОВО.

Полові справи заскакують молодіж без ніякого знання і приготування до сеї дуже важної хвилі в життю; молодіж, як хлопці так дівчата, зовсім не поучена, в чім лежить суть полового дозрівання, який спосіб природного заспокоювання полових почувань і які заходять притім небезпеки з огляду на полові заразливі хвороби; також не поінформована яка шкода для тіла, коли заспокоює ся полові почування неприродним способом. Сьому винен наш погляд на вихованє молодіжи, що наказує держати її у невідомості про полові справи з уваги на соромливість і моральність. Моралісти вважають за неморальну річ навіть предметово поучити молодіж про природні (фізіологічні) прояви в життю людського (і звіринного) організму з обсягу полових справ. Натуралісти зі своєю засадою, що природні справи не погані, не мають приступу до офіційного виховання молодіжи. І виходить із того таке, що про полові справи мовчить ся дома і в школах, наче би їх зовсім не було; мовчки полишає ся молодіжи, щоби вона здобувала собі інформації про полове жите організму на власну руку. І молодіж, приневолена в своїм

часі половими почуваннями, розвідує ся про полові справи майже без виїмку з непевних жерел, тай ще до того понайбільше з нечистих жерел, за дуже дорогу оплату, бо за полову заразливу недугу, з якою знов не знає, що почати.

Було би пожадано, щоби молодіж інформувала ся про полові справи в відповідну хвилю, в офіційній школі, головно від шкільних лікарів, яких треба би в тій цілі установити по школах.

Отсі стрічки мають на увазі головно молодіж і ставлять собі за задачу подати їй найпотрібніші відомости про полові відносини, щоби вона в хвили полового дозрівання мала в руці бодай коротке, але предметове представлене природних прояв, що дотикають полових органів. Рівночасно має отсе письмо виповинити прогалину в шк. книжках, де описуєсь людське тіло, а при тім усе опускаєсь полові части тіла. Се пропускане полових органів у шкільних книжках має свою причину і не мені судити про неї. Коли в дальших стрічках опикуєть ся полові части тіла, то діє ся се єдино в ціли поученя, в ціли доповнення шкільної науки, про те в чистій цілі і зовсім ясній кождому розумному. Хто думав би іначе і схотів би шукати в отсїм письмі приперченої (пікантної) лектури, той ліпше зробить, коли отсеї книжочки не буде читати.

І. АНАТОМІЯ ПОЛОВИХ ЧАСТИЙ ТІЛА.

Поговорім найперше про будову полових частий тіла (анатомію) у мужчини і жінки та про призначенє і діланє (фізіологію) поодиноких частий полових органів.

а) У мужчини

Долішня часть черевної ями, обнята бедровими кістьми, крижовою костью і хвостовою костью називає ся лоханею. Бедрова кість кожного боку складає ся з трьох частий, а саме з клубової кости, соромної кости і сідальної кости. Де ті три кости зростають ся, там на їх внішнім боці є ямка для приміщення головки удової кости. В лохани і її найблизшій сусідстві містять ся полові части тіла (пор. образок 1).

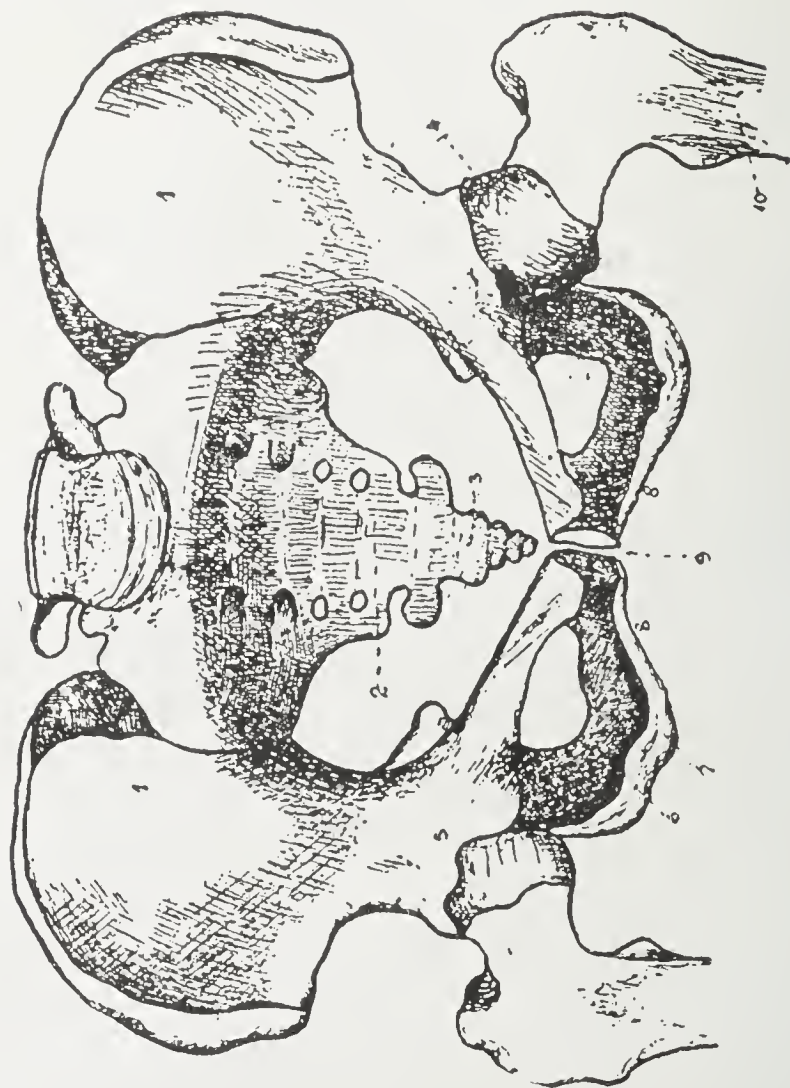
Головною прикметою мужчини є дві залози, звані яйцями, де витворює ся мужеське сімя. Яйця (пор. образок 2) уміщені в шкірянім мішку, званім мошнами, який вистелений підшкірною верствою гладких мязових волокон, званою туніка дартос. Мошна розділені особною стінкою на ліву і праву половину, для поміщення лівого і правого яйця. Ліва половина мошен звисає звичайно трошка низше, як права і ліве яйце стоїть трошка низше, як праве. Мужеське яйце має вид і величину го-

лубячого яйця, воно складає ся з великого числа рурочок, чи там каналиків, де витворює ся мужеське сімя. Ті каналики сплітають ся зі собою, а остаточно виходить лиш кільканайцять каналиків крізь задню стіну болонки, що обгортає саме яйце.

Поза яйцем сплітає ся зі собою тих кільканайцять каналиків поновно і творить прияйче, що лежить при задній стінні яйця; само яйце стоїть довшою своєю осею з гори на діл, прияйче прилягає поздовж до яйця і творить із яйцем одну цілість. Прияйче грає велику роллю при трипровій хоробі мочевої цівки, бо то воно запалює ся під впливом трипрової зарази, і загально знана ся болюча хороба під назвою запалення яйця, хоч дійсно се запаленє прияйча. Прияйче грубіше в своїй горішній часті, а чим дальше в долину тим менше воно обємисте, аж у кінці переходить в оден-одинюкий провід сімени, який веде від долішного кінця прияйча в гору, щоби через пахвинний канал в черевній стінні дістати ся до черевної ями. Разом із сіменним проводом маємо між яйцем а пахвиновим каналом іще кровоносні судини, нерви і властивий мяз, що підносить яйце, а все те зібране разом творить сіменний мотузок, який можна вимацати крізь шкіру в мошнах. При сильнійшій стисненю сіменного мотузка між пальцями відчуває осматрюваний мужчина властивий біль, що походить від нервів, обнятих у сіменнім мотузку. Також при натисканю на мужеське яйце

відчуває мужчина властивий, а дуже діткливий біль так, що по ній можна добре відрізнити мужеське яйце від можливої хоробливої нарости, чи гуза в мошнах і околиці пахвинового каналу. Кровоносні судини йдуть у сіменнім мішку в двох напрямках, а то: артерії (бючки), що доводять свіжу кров, йдуть із черевної ями до яйця, отже з гори в долину; зужита кров виходить із яйця до гори, до черевної ями.

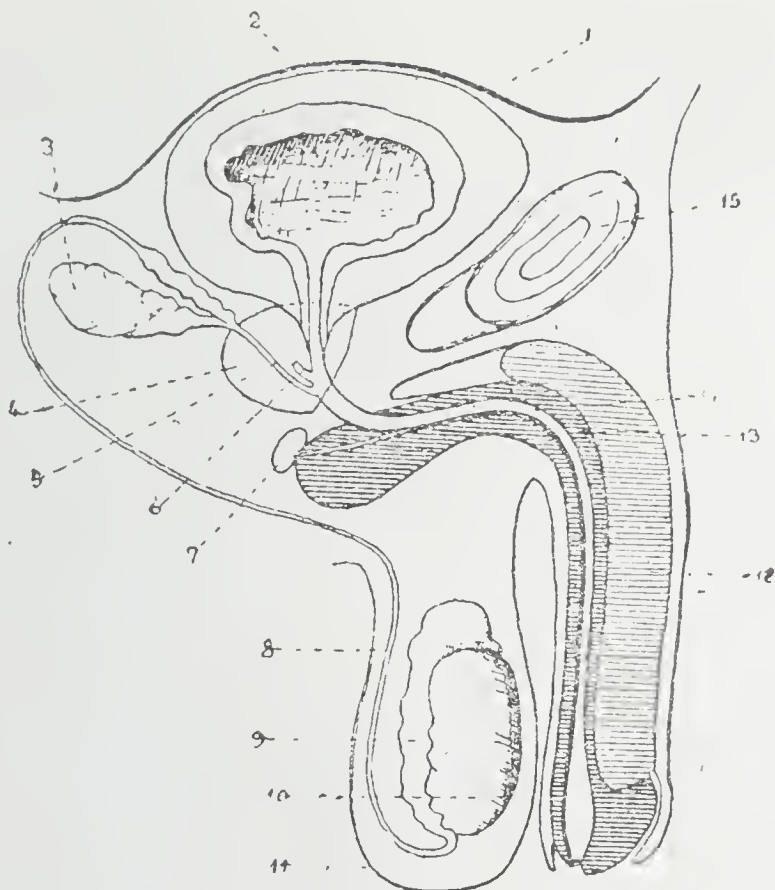
Пахвиновий канал лежить у черевній стінні і пробиває скісно черевні мязи, яких є три верстви. Той кінець пахвинового каналу, до входить сіменний провід лежить ближше середньої лінії тіла. Дальше біжить пахвиновий канал на вні від середини тіла, а в ній сіменний провід разом зі своїми кровоносними судинами і нервами і входить до черевної ями, де вже відлучують ся кровоносні судини і нерви від сіменного проводу. Кровоносні судини і нерви йдуть до більших своїх пнів, а сіменний провід подає ся до долішньої стінні мочевого міхуря, де лежить сіменний міхурець, призначений на те, щоби там збирало ся на запас мужеське сімя, витворене в яйцях і доведене сюда сіменними проводами. Лівий і правий сіменний міхурець отриманий з сіменним проводом свого боку і підчас полової злуки виходить сімя до сіменного проводу, який переходить далше через крокову залозу до мочевої цівки. Часть сіменного міхурця аж до вхо

Образок 1.

Л о х а н ь.

1. Os ilei. 2. Os sacrum. 3. Os coccygis. 4. Caput ossis femoris. 5. Os pubis. 6. Os ischii. 7. Tuberositas ossis ischii. 8. Arcus ossium pubis. 9. Symphysis ossium pubis. 10. Os femoris.

Образок 2.

Шематичний перекрій мужеських полових частий тіла з переду в зад.

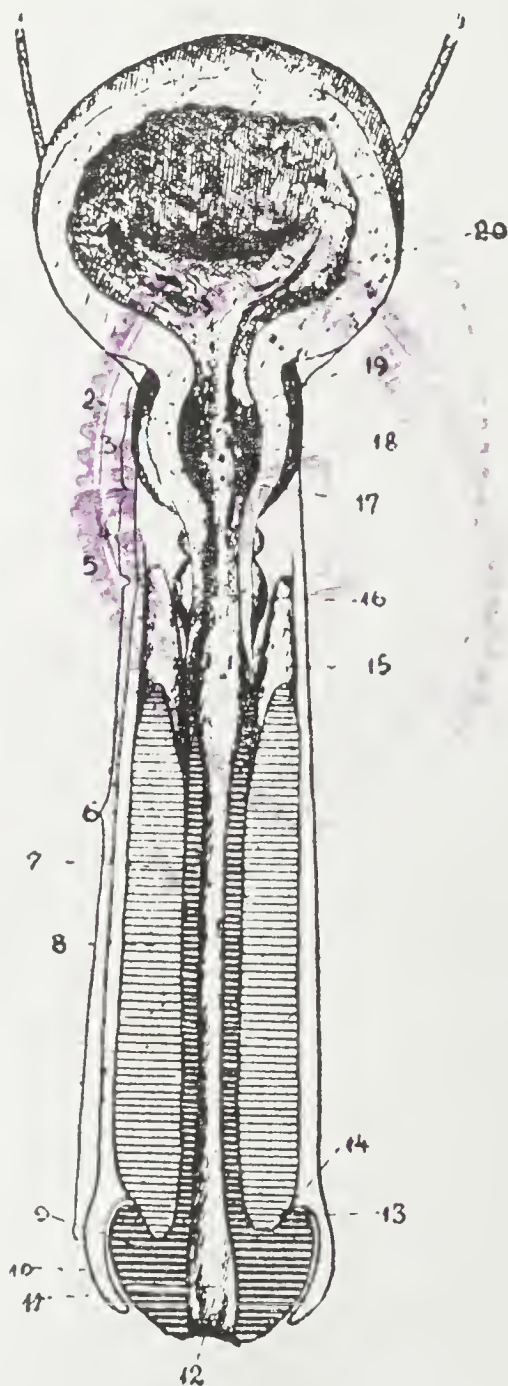
1. Peritoneum.	10. Testis.
2. Vesica urinaria.	11. Scrotum
3. Vesicula seminalis.	12. Corpus cavernosum
4. Prostata	penis.
5. Ductus ejaculatorius.	13. Corpus cavernosum
6. Vesicula prostatica	urethrae.
7. Glandula bulbourethralis	14. Urethra.
(Cowperi).	15. Symphysis ossium
8. Ductus deferens	pubis.
9. Epididymis.	

ду в мочову цівку, називає ся проводом до виприскування сімени, бо мужеське сімя не випливає з него підчас полової злуки одностайно та рівно, але виприскує то сильнійше то слабше. Крокова залоза має вид і величину каштана, зверненого грубшим кінцем до гори, а тоншим на діл. Крізь крокову залозу переходить мочова цівка зараз по виході з мочового міхура і то так, що мочова цівка лежить ближше передньої поверхні, а з заду мочової цівки лежить більша часть крокової залози. І крізь ту задню грубшу часть крокової залози пробиваєть ся провід до виприскування сімени скісно з заду і гори на перед і діл тай входить у тім самім напрямі в мочову цівку. Лівий і правий провід сімени має в мочовій цівці осібний вхід, а межі обома вхідними пунктами лежить сіменний горбочок (пор образок 3), чи там троха грубший фалд слизної болони. По обох боках сіменного горбочка лежить по кілька усть проводів, що доводять сюда витвір крокової залози, який лучить ся підчас полової злуки з мужеським сіменем і разом із ним виприскує із мочової цівки до похви жєнщини. Мочовий міхур лежить із заду за соромними кістками в лохани; до мочового міхура спливає моч з двох нирок, що лежать в околиці крижий, через два мочоводи, а ті входять до мочового міхура, пробиваючи скісно його задню стіну. Моч спливає мочоводами безнастанно, збирає ся в мочовім міхури, а коли назбирає ся в більшій

скількості, міхур відчуває потребу віддати її. Віддаване мочи залежить від волі чоловіка; тоді натискають стіни міхура на моч і випи-хають її крізь мочову цівку на двір. В стіпах міхура лежать гладкі волокна мязові і вони то мають здібність стягати ся і так сильно на-пирати на моч, щоби її видалити.

Мочова цівка довга на 15 до 17 см. почи-нає ся в долішній частині міхура, а кінчить ся зовнішнім отвором в головці мужеського чле-на. Самий початок мочної цівки коло міхура переходить через крокову залозу, обнятий нею зі всіх боків і називає ся кроковою ча-стією мочної цівки. Коли крокова залоза за-для запалення, скалічення або тиснення якого по-вотвору і т. п. побільшить ся, то тисне на мо-чову цівку, а часом і цілком її стискає так, що моч не може відпливати з мочового міху-ра і треба конче лікарської помочи, щоби ви-пустити її на вні. Понизше крокової частини мо-чної цівки йде так само довгий кусень цівки, необнятий нічим, а найвузший з цілої цівки. Вся дальша частина мочної цівки окружена я-мистим тілом, в якому є ями, що можуть напов-нювати ся кровю. Ямисте тіло мочної цівки починає ся там, де вона переходить попері-сцем зросту обох соромних костей і буває ту-тки грубше ніж у дальшій перебіжці та називає ся бульбус уретрає, сама-ж мочова цівка в тім місці троха розширена. В тій частині мочної цівки вливають ся проводи двох невеличких, мов горох, залоз, що лежать позаду свободної

Шематичний перекрій мужеського члена з лівого боку в правий бік.

1. Ureter.
2. Uter vesicae prostaticae.
3. Pars prostatica.
4. Pars membranacea.
5. Uter ductus prostatici.
6. Pars cavernosa.
7. Corpus cavernosum urethrae.
8. Corpus cavernosum penis.
9. Glans penis.
10. Praeputium
11. Fossa navicularis.
12. Orificium cutanlum.
13. Corona glandis
14. Sulcus retroglandularis.
15. Uter glandulae Cowperi.
16. Pars bulbosa.
17. Uter ductus ejaculatorii.
18. Prostata.
19. Colliculus seminalis.
20. Устер мочовода.

Образок 3.

частини мочної цівки і долучають свій витвір до сімени виприскуваного підчас половної злуки. Дальший перебіг мочної цівки в яmistім тілі не представляє нічого особливого, аж перед самим внішнім отвором розширяє ся мочова цівка незначно і ся часть називає ся лодковою, а звісна вона з того, що тут осідає тришовий заразок підчас зараження трипом і тутки почуває хорий найперше, що заїалена слизна болоня пече і виділяє білявий гній. Яmistе тіло мочної цівки грубіє при внішнім кінці цівки значно і творить головку мужеського члена, покриту подвійним листком шкіри, званим залупою. Залупу можна пальцями стягнути на зад головки, а обнажена головка показує ся покрита ніжною шкіркою, дуже вразливою на подразнення, дотиканє і потиранє, бо в ній приміщені вельми ніжні нерви, які грають головну роль при половім подразненню так, що мужчина почуває в головці мужеського члена полову розкіш підчас половної злуки, а головно підчас спусканя сімени. Головка мужеського члена має на заднім краю згрубілий вал, а за ним є ровик, де в шкірі приміщені дрібні залози, що витворюють лойовату масу, яка має властивий собі запах. На долішній частині головки прикріплена залупа до головки привязкою так, що тут залупи не можна відтягнути цілковито поза головку, бо привязка не пускає. При половій злуці грає привязка дуже часто прикру роль, бо при наглім і безогляднім ввводженню мужесько

го члена до похви, розриває ся привязка, або бодай наддирає ся, а в так повсталу ранку може увійти заразок полових недуг без перешкоди. Часом трапляє ся, що залуца звужена на краю і не дає себе зтягнути з головки. Те звуженє залуци може бути причиною запалення головки, бо чищенє головки стає неможливе, особливо, коли дістануть ся під залуцу хворобові заразки. Нераз буває так, що звужена залуца дасть ся з трудом зтягнути з головки, але зараз же запне ся за головою і не дасть ся зтягнути назад. Сей стан називаємо парафімосіс і він також прикрий, бо парафімосіс утнітає мужеський член, доводить до опухнення головки і нерідко доходить до того, що жива тканина на стисненім місци завмирає..

Мужеський член складає ся побіч ямистого тіла мочної цівки, ще з двох ямистих тіл властивих, що прирослі до тої галузи сідальної кости, яка йде від сідального гүза до соромної кости. Під місцем зросту соромних костей стикають ся оба ямисті тіла мужьського члена, а в рівчику між ними обома, на дол. стороні, укладаєсь ямисте тіло моч. цівки. Всі три ямисті тіла, злучені зі собою злучною тканиною і заосмотрені доводячими і відводячими кровоносними судинами та й нервами, творять мужеський член. Ямисті тіла мають у собі ями, чи там простори, де може назбирати ся багато крови, а коли її відплив здержить ся відповідними запорами, тоді ямисті тіла набирають більшого обєму і твердості

Образок 4.

Перекрій матиці з лівого боку на правий бік.

1. Fimbriae. 2. Tuba Fallopii. 3. Fundus uteri. 4. Ostium uterinum tubae. 5. Cavum uteri.
6. Orificium internum uteri. 7. Orificium externum uteri. 8. Pars vaginalis uteri. 9. Canalis cervicalis.
10. Plicae palmatae. 11. Corpus uteri. 12. Ligamentum ovarii. 13. Ligamentum teres. 14. Ovarium.
15. Ostium abdominale tubae.

так, що мужеський член може бути введений в похву жінчини. Такий стан напруження мужеського члена називає ся ерекцію. Перебіг мужеської мочевої цівки в стані напруження мужеського члена має лиш одно вгнуте звернене до гори там, де вона переходить пошід місце зросту соромних костий, внішний отвір моч. цівки звернений наперед і трошка до гори. В стані супочинку звернена більша часть мужеського члена зі своїм внішнім отвором в долину, через що мочова цівка дістає друге вгнуте місце там, де вийшла з під зросту соромних костий. Вгнутість сього місця звернена назад і в долину.

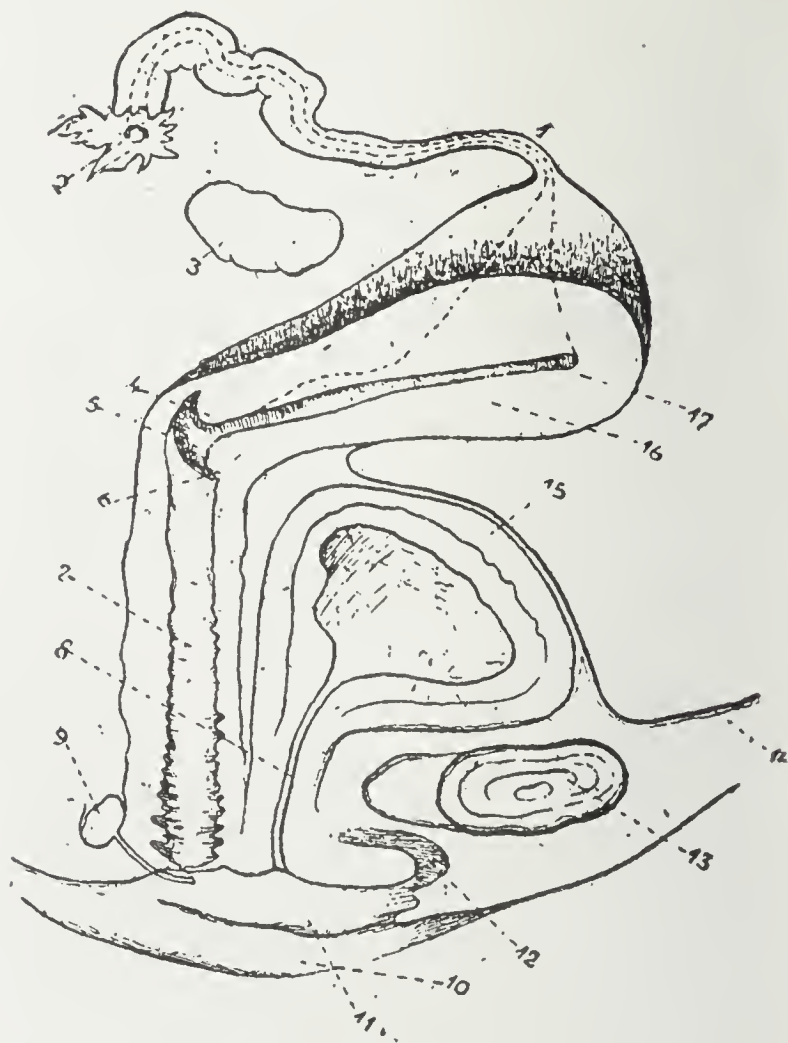
Місце, де в середній лінії тіла зростають ся соромні кости обох боків, і їх найблизшу околицю, покриває шкіра, у полово дозрілих осіб поросла волосєм, а що воно трохи піднесене понад сусідство, то називає ся горбком Венери.

б) У ж е н щ и н и .

Ціхою женського пола є яєчник (пор. образок 4), залоза, що витворює людське яєчко. Яєчників є два, лівий і правий: прикріплені вони до лівого і правого боку матиці власними привязками. Яєчники і матиця розміщені в лохани. Яєчник є величини великого бобового зерна, тоншим кінцем звернений до матиці і тим кінцем прив'язаний до неї своєю привязкою. Коли яєчко дозріє в яєчнику,

то лускає тоненька болонка яєчка на тім місци і яєчко дістає ся з яєчника до тої части черевної ями що обнята бедровими кістями. Щоби яєчко дістало ся до матиці, на те призначе на цівка (трубка) Фальльопія, так названа від імени наслідувача анатома, що її найперше описав, а приміщена понад яєчком. Трубка одним кінцем впадає до матиці, а другий кінець близько яєчника, але до нього не припирає. Сей кінець троха розширений і заосмотрений на берегах торочками. Як зріле яєчко вийшло з яєчника, тоді торочки обхоблюють його, вводять у трубку Фальльопія і проводять до середини матиці.

Матиця лежить у лохани, з виду подібна до трохи сплющеної грушки, величини доброї сливки або невеликої грушки. Грубшим кінцем звернена до гори, а вузким на долину. Матиця сплющена з переду до заду. Горішня часть матиці творить властиве тіло, а долішня видовжена називає ся шийкою матиці. Сама верхня часть тіла матиці найширша і називає ся підставою. Долішня часть сторчить до похви і називає ся похвовою частию матиці. В середині матиці є простір, що має вид трикутника на поперечнім перекрою матиці з лівого боку до правого. В обох горішніх кутах трикутника впадають до матиці рурковаті проводи від яєчників, звані трубками Фальльопія; долішній кут трикутника має також отвір, що веде до похви через шийку матиці.

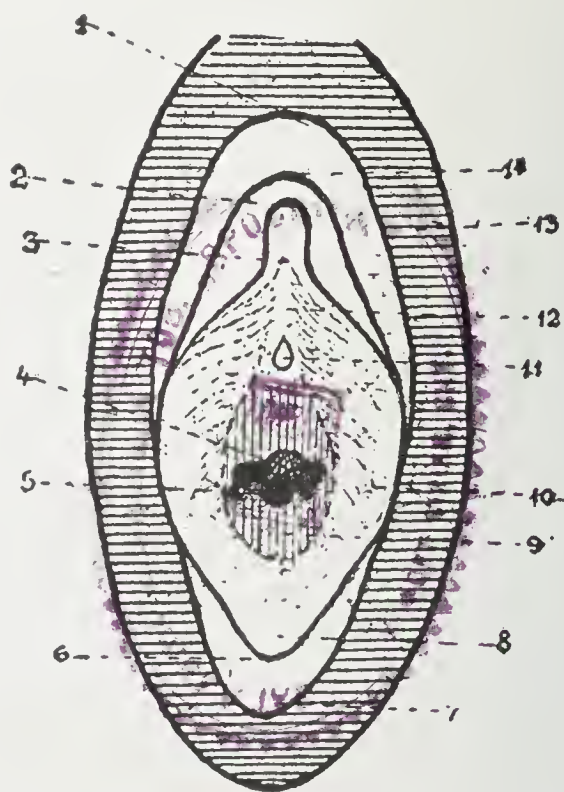
Образок 5.

Шематичний перекрій жіночих полових частий тіла з переду в зад.

1. Tuba Fallopii. 2. Fimbriae. 3. Ovarium. 4. Labium posterius. 5. Orificium externum uteri. 6. Labium anterius. 7. Vagina. 8. Urethra. 9. Glandula vestibularis major (Bartolini). 10. Labium majus. 11. Labium minus. 12. Clitoris. 13. Symphysis ossium pubis. 14. Peritoneum. 15. Vesica urinaria, 16. Corpus uteri. 17. Fundus uteri.

Каналом шийковим матиці називає ся той видовжений провід у долішнім куті матичного простору що веде до похви. Середна матиці вистелена слизною болоною, котра в шийковім каналі має поперечні зморщки. Устє шийкового каналу до похви (пор образок 5) обняте троха згрубілим, гладким берегом похвової части матиці, на яким відріжняємо передню і задню губу. Але губи похвової части матиці гладкі лишень у дівчат і у жінок, що не родили. Коли жінка родила, то видно зморщки на похвовій части матиці. Стіни матиці зложені головно з гладких волокон мясних. (Звичайні мязи, пр. ті, що згинають по нашій волі руки або ноги звані в звичайнім життє мясом, мають поперечні пружки і називають ся пружковатими). Гладкі волокна ріжнять ся тим від поперечно пружковатих, що вони стягають ся, коли їх житєва задача того вимагає, а не тоді, коли чоловік хоче. Противно задача поперечно пружковатих мязів залежить від волі чоловіка. Мясні волокна матиці мають здібність незвичайно розростати ся коли того треба. А така потреба заходить підчас вагітності, де обєм матиці доходить до величиму більшої ніж голова у дорослого чоловіка, коли противно звичайно вона так велика, як мала грушка.

Матиця прикріплена до стін лохані двома широкими привязками і двома мотузковатими привязками. Ті чотири привязки, дві з лівого, а дві з правого боку, разом із мязами,

Образок 6.

Внішні полові части тіла у дівчини.

1. Commissura labiorum
anterior.	8. Fossa navicularis.
2. Glans clitoridis.	9. Hymen fimbriatus.
3. Frenulum clitoridis.	10. Labium minus.
4. Ostium vaginae.	11. Orificium urethrae.
5. Utriculi glandulae Bartolini.	12. Vestibulum vaginae.
6. Frenulum labiorum.	13. Labium majus.
7. Commissura labiorum
posterior.	14. Praeputium clitoridis.

що творять дно лохані, піддержують матицю в правильнім положеню посеред лохані. Ціла матиця разом з яєчниками і трубками Фальопія покрита з верху (від сторони черевної ями) гладкою тонкою болоною, яка покриває і всі інші твори в черевній ямі, як кишки, печінку і т. д. Ся очеревна болона бере уділ у хворобах матиці, а для нас особливо важне її запаленє при тришовім зараженю полових органів женщины, бо запаленє очеревної в лохані дуже болюче і руйнує здоровлє в високім степені. Похвова часть матиці обнята горішною частию похви.

Похва, що тягне ся від долішної части матиці до внішнього свого входу (пор образок 6), довга на 8 до 10 см. і вистелена слизною болоною, уложеною в багато поперечних зморщків. О ті поперечні зморщки потирає ся підчас полової злуки ніжна шкірка на головці мужеського члена і дізнає більшого полового подразнення. Внішний вхід до похви у дівчат частинно заставлений дівочою болоною, яка однаково полинає ще доволі місця, щоб кров із матиці підчас місячки могла свободно на вні відпливати. Дівоча болона се властиво фалд слизної болони похви і раз більше раз менше розвинена. Дівоча болона продирає ся звичайно підчас першої полової злуки з мужчиною через введенє мужеського члена в стані напруження до похви. Сей акт получений з болем і впливом крові з роздертої болони дівочої.

чої; вона ще більше роздирає ся при породах дітій і опісля остають із неї на дальше жите гейби покарбовані останки.

Внішні полові або соромні части у жєнщини творять дві пари губ. Великі губи протягають ся від горбка венери аж до межикроча т. є тої части шкіри, що лежить межи долішним кінцем жіночого сорому а отвором задньої кишки. Великі губи, се фалди шкіри, порослі волосєм у полово дозрілих, на границі межикроча получені зі собою привязкою, за якою робить ся мала дучка або заглубленє, де звичайно збираєть ся гній хорої похви, коли вона заражена трипровою хоробою. Великі губи обох боків стикають ся зі собою, а борозда на місци зіткнення називаєть ся соромною бороздою. Великі губи прикривають собою малі губи, які мають легко покарбовані береги, не мають поросту і є цілком гладкі. Долішні кінці малих губ гублять ся по обох боках входу до похви, а горішній кінець кождої малої губи ділить ся на дві галузки, з яких долішні галузки, доходять до розкішницї і творять так звану привязку розкішницї, а горішні галузки лучать ся зі собою і творять так звану залупу розкішницї. Сї назви відповідають назвам на мужеськїм члені, бо розкішниця уважає ся за нерозвинений мужеський член. Розкішниця складає ся з двох ямистих тїл, які відповідають обом ямистим тїлам мужеського члена, тільки не так сильно розвинених. Вони лу-

чать ся з собою, творять на своїм переднім кінці частинну головку і та головка розкішниці дізнає підчас полової злуки анальогічного почуття розкоші, яке відчуває мужчина в головці свого мужеського члена. Простір межи розкішницею і входом до похви називає ся передсінком похви і жіноча цівка мочова має тутки своє устє, значить воно відділене від обох ямистих тіл, які творять розкішницю, коли противно у мужчини мочова цівка зі своїм ямистим тілом прилучена до обох ямистих тіл мужеського члена і творить одну цілість. По обох боках передсінка похви лежить багато сплетених жил, що підчас полового побудження або полової злуки наповняють ся обильно кровю і творять також органи розкоші у жєнщини.

По обох боках входу до похви мають своє устє залози, що витворюють лойовату масу о властивім запаху, а відповідають своїм значінем відповідним залозам у мужчини. Мочовий міхур лежить у жєнщини за місцем зросту соромних костий, а перед матицею. Мочова цівка у жєнщини значно коротша як у мужчини і виносить 4 см.; вона ширша також як у мужчини і має своє устє в передсінку похви. та відділена від ямистих тіл розкішниці (пор. образок 6).

До полових органив жєнщини належать також грудні залози. Вони приміщені під шкірою передної грудної стіни і складають ся з великого числа малих залоз такого виду, як

Образок 7.

**Перекрій грудної
залози з переду
в зад.**

1. Papilla mammae.
2. Ductus lactiferi.

грозно винограду, де витворює ся молоко, потрібне до кормлення новородка. Всі проводи молочні лучать ся в яких двайцять головніших проводів і ті мають своє устє в бородавці грудної залози (пор образок 7). Грудні залози досягають у дівчини в часї полового дозрівання цілковитого розвою; їх великість становить розвій елементів, що мають витворювати молоко, а також відповідне нагромаджене товщу помежи властивими елементами грудної залози, але вони розвинені дуже мало так, що звичайно лишень бородавка і троха нагромадженого товщу представляють залозу. Однак часом приходить, що і у мужчини розвиває ся неправильно одна або й обі грудні залози до значного обєму, до величини доброго кулака, або і ще більше.

II. ФІЗІОЛЬОГІЯ ПОЛОВИХ ЧАСТИЙ ТІЛА.

а) У мужчини.

Коли полові части тіла дозріють, показує ся ось яке природне (фізіольогічне) їх діланє. У мужчини витворює ся в яйцях мужеське сїмя, переходить через прияйче, дальше через провід сїмени і збирає ся на запас у сїменних міхурцях. Підчас полової злуки виходить сїмя з сїменних міхурців, переходить через проводи до виприскування сїмени і впливає до мочової цівки по обох боках сїменного горбочка, а з відси дальше через мочову ців-

ку виходить із мужеського тіла через внішній отвір мочевої цівки. Підчас того, як сімя переходить через мочову цівку, домішує ся до нього витвір крокової залози, який вливає ся до мочевої цівки також по обох боках сіменного горбочка і витвір залоз Купера, який вливає ся до мочевої цівки в початку ямистої частини мочевої цівки. Витвір тих обох категорій залоз (крокової і Купера) прибільшує скількість слизоватої маси, що виходить на вні мужеського члена, однак її найважнішою частиною є сімя, яке вийшло з сіменних міхурців, бо лиш воно має в собі сіменні клітини. Сімя не впливає одностайно з мочевої цівки на вні, але виприскує то сильніше, то слабше задля того, що початок ямистої частини мочевої цівки окружений умисними мязами, які в даній хвилі стягають ся і виприскують сімя з більшою силою. Сіменна клітина так маленька, що її можна добре оглянути лише при помочи побільшаючого шкла (мікроскопу); вона складає ся з кліточки, або комірочки, наповненої плязмою (творчою субстанцією) і з ниткової випустки, наче хвостика, який має здібність безнастанно рушати ся і тим способом посуває сіменну клітину наперед.

б) У ж е н щ и н и .

У полово дозрілої жінчини витворює ся (дозріває) в яєчнику людське яєчко; воно кругле, завбільшки на п'яту часть міліметра, і відістає ся з яєчника до черевної ями тим спо

Образок 8.

Шематичний перекрій жіночих полових частин тіла з ліва на право; показує положення мандруючого яєчка і положення заплідненого яєчка в матиці.

1. Черевний отвір трубки.
2. Права трубка.
3. Яєчник.
4. Простір трубки.
5. Яєчко.
6. Привязка яєчника.
7. Болонна довкола плоду.
8. Яєчко.
9. Ліва трубка.
10. Яма матиці.
11. Стіна матиці.
12. Яма шийки.
13. Усте шийки.
14. Кондон.
15. Отвір мужеської цівки мочової.
16. Велика губа.
17. Мала губа.
18. Похва.
19. Стіна похви.
20. Похвова частина матиці.
21. Шия.
22. Широка привязка матиці.
23. Кульочка Графа.
24. Вадруюче яєчко.

себом, що очеревна болона на яєчнику пукає на тім місци, де лежить дозріле яєчко, а коли яєчко опустило яєчник, то кров наповняє те місце, де лежало яєчко і потому переміняє ся так як у синяку на шкірі, потім і пізнати свіжі місця, де були дозрілі яєчка. На місцях, де давнййше дозрівали яєчка, видно затягнені не величкі шрами. Яєчко дістає ся до устя трубки Фальльопія, яке своїми торочками обхоплює його, вводить до проводу трубки і переводить до внутрішнього простору матиці (пороброзк 8).

Полове дозріванє жєнщини зазначує ся на вні появою відпливу крови із слизної болони в нутрі матиці, яке називаємо періодом або місячкою, бо воно повторяє ся правильно (періодично) що місяця. Жєнщина тратить при місячці 100 до 200 кубічних сантиметрів крови. Місячка появляє ся рівночасно з дозріванєм яєчка в яєчнику і походить з того, що слизна болєна матиці приготєвляє ся на принятє дозрівуючого яєчка, яке можливо будє заплідненє мужєським сїменєм і почнє дальше розвивати ся в матиці, як плід. Коли однакє яєчко не станє заплідненє, тоді показує ся те приготєванє природи зайвє, кровоносні судини переповнені кровю тріскають а кров випливає чєрєз похвовє устє матиці до похви, а далі чєрєз вхід до похви на вні жіночого тіла.

Коли дозрілє людськє яєчко має бути заплідненє, то воно мусить злучити ся з сїменною клітиною мужєського сїмени. Підчас по-

лової злуки виприскує сім'я із мужеського члена в похві жінчини перед самою похвовою частиною матиці до середини матиці і коли тутки стрінеться з яєчком, запліднює його. Запліднене відбуває ся тим способом, що сімenna клітина посувана наперед своїм хвостиком, пробиває ся крізь болоночку, що покриває яєчко, входить до його середини і плязма сіменної комірки лучить ся в одно з плязмою (творчою субстанцією) яєчка. Болоночка яєчка допускає до своєї середини лиш одну сіменну кліточку, почім зараз за нею замикає ся і не допускає більше жадної. Підчас полові злуки виприскує ся в сімени мужчини дуже велике число сіменних клітин, але до запліднення яєчка потрібна лиш одна, всі інші йдуть на марно. Запліднене може відбутися в матиці, або в трубці Фальльопія, або навіть у черевній ямі, бо сіменна комірка порушає ся наперед так довго, аж знайде яєчко. І справді знаємо в практичнім життю не лише правильні вагітності т. є. середматичні, але також неправильні т. є. позаматичні, що розвиваються серед трубки Фальльопія і в черевній ямі. Неправильні вагітності погубні для дитини, бо в таких разях не може відбутися правильний порід через матицю і похву. Неправильні вагітності треба оперувати, щоби спасти жите матери; жите дітей в таких разях треба пожертвувати, бо неправильні вагітності не можуть дійти до цілковитого розвою плоду .

Коли наступило запліднене яєчка, починає ся в тілі жінщини стан вагітності, який триває дев'ять соняшних місяців або десять місячних місяців, значить 275 — 280 днів потрібних на правильний розвій плоду. На весь той час устає місячний вплив крові з матиці, бо засоби материнного тіла йдуть на живлене плоду. Підчас вагітності побільшають свій об'єм також грудні залози, де має витворювати ся молоко, потрібне до кормлення новородка. Тоді витворює ся в грудних залозах клийкий плин, але материнське молоко появляється аж по породі дитини.

Вагітність триває дев'ять соняшних місяців, підчас яких розвиває ся із мікроскопово малої комірки яєчка дитина, спроможна до життя поза тілом матери. Тіло жінщини-матери проте значно стислійше получене з будучою дитиною ніж тіло чоловіка-батька, який лиш підчас запліднення яєчка бере уділ у покликанню до життя дитини. Акт плодження запотребовує проте тіла жінщини без порівняння більше, довше й інтимнійше, ніж тіла чоловіка і тим поясняє ся значно більший інтерес чи прив'язане матери до своєї дитини, ніж батька.

Підчас вагітності підпадає тіло жінщини значним змінам: місячка перестає показувати ся, об'єм грудних залоз, а особливо об'єм черевної ями, побільшає ся. Розвій заплідненого яєчка, яке тепер треба називати плодом, відбуває ся зразу (через три місяці) в малій

лохани, а в далших місяцях побільшена матиця не може помістити ся в малій лохани, під носить ся до великої лохані т. є до тої части черевної ями, що лежить повисше соромних костий і доходить своїм горішнім краєм повисше пупця. Шкіра на передній стіні черевної ями розтягає ся значно, розступає ся на богатьох місцях, показуючи червоні середнікі рні розриви, які по породі блідніють, але полишають на завсїди знаки в виді шрамів, білійших ніж решта шкіри (попородові шрамг). Подібні знаки творять ся і на шкірі грудних залоз. Найбільшої зміни дізнає матиця; вона побільшає ся з об'єму доброї сливки до об'єму більш голови дорослого чоловіка. В ній розростають ся гладкі волокна мясні, які творять стіни матиці, а потрібні також до того, щоб розвинений плід витискати підчас породу (злогів) із ями матиці. Діланє гладких мясних волокон не залежать від волі чоловіка, тож і при породі стягають ся вони тоді, коли плід дозрів і сама природа каже його видалити з матиці. Стяганє мясних волокон матиці звисне під іменем породових болів, які наступають у відступах, довгих по кілька або кільканайцять мінут, а яким товаришить також напір мязів черевної стіни. Плід лежить у матици в так званім плодовім мішку, утворенім по части зі слизної болони матиці, а по части з самого плоду. Плодовий мішок обгортає плід довкола наче міхур, вніпним боком припирає до ями матиці, а внутрішній бік зверне

ний до плоду обіймає троха ($1\frac{1}{2}$ до 1 літра) плинну, званого плодовою водою, в якій плід свobodно порушає ся, через що обезпечений від наглих змін тиснення або й ударів, що мимо волі або умисно можуть досягти черевну стіну матери. Одна часть плодового мішка звана »місцем«, що відзначає ся великим засобом кровоносних судин і має форму пляцка, є завбільшки доброго кулака і звідси тягне ся до пупця плоду пупцевий мотуз, зложений з трьох кровоносних судин (двох матерій і одної жили). Пупцевою жилою допливає до тіла плоду відживляюча кров, а обома пупцевими матеріями вертає з'ужита кров із тіла плоду до »місця«. Кровоносні судини матери і плоду не стоять у простій звязи зі собою, але кров мамі переходить до кровоносних судин плоду тим способом, що просякає крізь дуже тоненькі стіни. Пупцеві кровоносні судини відв'язують ся по породі плоду і перерізують ся (звідси конвенціональний зворот у повідомленнях про порід дитини, що »мати щасливо розв'язана«). В тій хвилі дитина перестає діставати кров від матери, відчуває потребу до брої (черевної) крові і се перший стімул, що дитина починає дихати, втягати воздух у свої легкі, щоби киснем воздуха відновляти кров свого тіла. Ся хвиля зазначає ся першим плачем (криком) дитини. Вона кричить не з болю, але з голоду воздуха, що входить тепер у легкі і розширяє їх. Крик дитини по породі є конечністю, добрим знаком. Коли у вагітної

женщини покажуть ся перші породові болі, значить перше стяганє мясних волокон матиці, зачинають ся »злоги«, себто плід породу. Породові болі мають за задачу розширити канал у шийці матиці і се відбуває ся так, що плодова вода тисне на плодовий мішок і сей втискає ся в шийку матиці і розширяє її. За час вагітності всі части полових органів жєнщини значно змякли (виделікатніли) і тому під впливом напіраючого плодового мішка розширяє ся похвова часть матиці, хоч вона в звичайнім стані майже хрящовато тверда. Коли шийка матиці доволі розширила ся, тріскає плодовий міхур, плодова вода відпливає на внї і тепер плід робить собі вже дорогу головкою. Пероходячи через похвовий вхід, головка звичайно розриває те місце, де зросли ся великі губи і дуже часто надриває також часть межикроча, яке після породу знов зростає ся а нераз треба його операційно зшивати. Після породу дитини і перерізаня пупковини (пупцевих артерій і жили) полишає ся ще якийсь час (чверть, пів або й цілу годуну) місце в матиці, яка опісля витискає його скорченєм своїх стїн. Яма матиці є тепер великою раною, закровавленою і позбавленою слизної болони. В протягу яких десятиох днів стягає ся матиця, її обєм меншає, слизна болона відроджує ся і жєнщина опускає ліжку. До звичайної величини вертає матиця аж по яких шістьох тижнях. Кормленє дитини молоком власної матери є для дитини найліпше і три-

ває яких десять місяців. Потім вже може дити на обійти ся без матірнього молока та кормить ся молоком корови і іншими стравами. Нераз однако кормлять матери своїх дітей і довше, раз тому, що »їм жаль« відлучати дитину, а потому ще й тому, бо підчас того як дитина ссе рідну матір, то у матери не показує ся місячка і жінщини думають, що тепер не можуть стати вагітні. Однако се не все справджує ся. Довге кормленє для дитини очевидно добре, але для матери часто получене з за непадом відживленя тіла і здоровля взагалі.

ІІІ. ПОЛОВА ЗРІЛІСТЬ.

Полове дозріванє наступає в нашім підсоню у дівчат звичайно 12 до 14, а у хлопців звичайно в 14—16 році житя. Виймки бувають одначе не рідкі так, що полове дозріванє випереджає поданий термін або опізняє ся. Великого значіня на полову зрілість є якість будови тіла, перебуті хороби, якість відживленя і таке инше. Задля полової зрілости наступає переміна в тілі хлопця чи дівчини і впадає в очи внішно кождому, бо з дитини-хлопця і з дитини-дівчини стає хлопець-мужчина і дівчина-жінщина. У хлопця переміняє ся голос із сопранового на теноровий (мутація голосу), засїває ся заріст на лиці, а в обох полів також заріст на полових частях тіла, головнo на горбку Венери, а також під пахами. Вираз лица до тепер дитинячий, значить полове індиферентний, набирає характеру свого

пола, а як хлопець так дівчина, відчують взаїмно противний пол, скажім пол самця і самиці. У дівчини показує ся що місяця уцпив крови із слизної болони матиці; дівчина підчас менструації стає більше вразлива в психічній сфері, її тіло стає більше приступне на шкідливі внішні впливи, тому вона не повинна тоді купати ся, наражати ся на простуду, перемоченє ніг, не повинна гімнастикувати ся, танцювати і т. п. У дівчини розвивають ся сильнійше грудні залози і вистають понад стїну грудної клітки. Клубові кости розростають ся у дівчат ширше як у хлопців і взагалї лохань, то є простір, обнятий бедровими кістями, у жєнщини обширнійший, ніж у мужчини, бо у жєнщини сей простір призначений на те, щоб там могла вигідно помістити ся матиця зі своїм змістом підчас вагітності. Тому дівчину пізнати по розрослих бедрових костях навіть тоді, коли вона перебере ся за хлопця. Є ще одна ріжниця в будові лохани у мужчини і жєнщини, якої зовнішно не видно. Є се кут, під яким стикають ся зі собою ті рамена соромної кости, що йдуть від зросту на долину. Сей кут у мужчини острійший, а у жєнщини тупійший, значить ширший, бо вихід із лоханї на долину в напрямі до входу похви потрібний як найширший для переходу для дитини при породі. З половою зрілостю повстають у мужчини напруження мужеського члена. Під впливом полового подразнення напливає багато крови до ям усіх трьох ямистих

тіл мужеського члена задержує ся в ямах і до-
водить до напруження мужеського члена, який
стає з м'ясисто м'якого майже хрящовато
твердим. Прилади до напруження члена є вже
в дитини, але що дитина-хлопець не має по-
лових почувань, то й напружене мужеського
члена не показується у нього. Се наступає аж
наспілою половою зрілістю. В стані напруже-
ня мужеського члена шкіра стає для нього ма-
ла, тому відтягає ся залупа з головки мужесь-
кого члена, а відслонена головка стискає ся
ніжно своєю шкіркою з поперечними фалда-
ми на слизній болоні похви і як при введеню
члена до похви, так і при дальших рухах, ді-
знає що раз то більшого подразнення, яке дося-
гає свого верховного пункту в хвили випри-
скування сімени із муж. члена до похви. В сій
хвили знаходить ся внішній отвір мочової ців-
ки перед самим похвовим отвором шийки ма-
тиці і сіменні клітини можуть входити до ями
матиці, де можливо стрітять дозріле яєчко із
женського яєчника. Полову розкіш відчуває
мужчина в головці муж. члена. Після того, як
муж. сімя виприснуло із моч. цівки, починає
відпливати назбирана кров в ямах ямистих
тіл мужеського члена і мужеський член приби-
рає назад свою м'ясисту м'якість. Цілий ор-
ганізм мужчини переходить зі стану подра-
знення в стан загального задоволення, заспоко-
єння і оспалости, часто знаходить на мужчину
серед того сон. В стані утоми тіла після поло-
вої сполуки наступають також в інших нер-

вах переміни; і так: запах жіночого тіла, який перед хвилиною мужчину подразняв і був йому дуже пожаданий, дотик шкіри жінки, гладжене, примилуване — все те стає йому тепер або байдужне, або протівне. Ту чисто змислову жажду одного пола получить ся полово з другим полом називаємо лїбїдо сексуалїс. Здаєть ся, що се змислове пожаданє у мужчини більше, нїж у жєнщини, як загалом у цілій половій злуці мужчина грає більше діяльну ролю нїж жєнщина, яка заховує більше пасивну ролю.

У жєнщини, коли вона вперве полово лучить ся з мужчиною, роздираєть ся серед більшого або меншого болю нїжна дївоча болонка у входу до похви підчас введеня мужеського члена. Полове подразненє жєнщини побільшає ся дотиком мужеського члена до фалдів слизної болони в похві, а головнo з розкішницею і обома сплєтами жил по обох боках передсїнка похви. Обі похвові залози витворюють лойовату масу, яка має улекшати терте мужеського члена при входї до похви. Полової розкоші дізнає жєнщина подїбно як мужчина відчуваючи її в розкішници і в сплєтах жил без упливу або виприскування якого небудь плин у анальогїчного з мужеським сїменем. Однак того почутя не все дізнають оба поли рївночасно підчас половой злуки, бо дразливість обох одиниць, які лучать ся полово, може бути неоднакова. А що мужчина висту-

пає при половій злуці як сторона діяльна, то він може задоволити свої полові почування із жінчиною, у якої оргасмус приходить скорше, бо жінчина в дальшій тягу злуки остає пасивна. Коли жінчина менше вразлива, як мужчина і у нього полова розкіш наступає скорше, як у жінчини, то жінчина в такім разі взагалі не доходить до почуття половой розкоші, бо по впливі сімени мужчина перестає брати уділ у половій злуці.

Що до частоти, з якою може наступати полова злука мужчини і жінчини без шкоди для тіла обоїх, панує дуже велика ріжнородність. Можність половой злуки у молодих і здорових осіб загально більша, у схорілих, зле відживлених, старих, менша. Однак загальних правил тут годі встановити. Найбільше знана в тім згляді вказівка Лютра, який відзначав ся розумом і на тім поли; він радить злуку два рази на тиждень, значить, у році сто чотири, бо се »не шкодить ні тобі, ні мені«.

IV. НЕПРИРОДНЕ ЗАСПОКОЮВАНЄ Полового гону.

З хвилею полового дозрівання мало коли заспокоюють хлопці свій половий гін природним способом через полову злуку з особою другого пола. Звичайно застає полова зрілість хлопця неприготованого, значить не-свідомого, що з ним діє ся. А хоч хлопець і по

учений про значінє напруження мужеського члена, то все таки стоїть на перешкоді до фізіологічної злуки соромливість і цілий ряд товариських (соціяльних) перешкод. Полове життя розвиває ся правильно єдино в правильнім подружжю, а сього не заключає ся в нас в 15 році життя. Полове жите молодого хлопця звернене проте на дорогу проституції, а коли на сю дорогу його не впускають моральні згляди або пострах перед заразливими хворобами, то хлопець мусить вибрати тілесну чистоту (кастіас), значить цілковите здержанє від полових зносин з особою другого пола — і се найліпше; або він попадає в порок онанії (мастурбації(самонасильства, самоосквернення). Додержуванє тілесної чистоти для здоровля зовсім нешкідливе; тілесна чистота ще ніколи нікому не пошкодила. Але вона вимагає моральної сили, на яку не кождий годен здобути ся. Колиж хлопець захове тілесну чистоту, то має знати, що витворенє сімя в яйцях і перехованє до часу в сіменних міхурцях відпливає від часу до часу власновільно в сні, найчастійше під впливом любовних (еротичних) снів, де здаєть ся хлопцеві, що він зближає ся або й злучує ся полово з особою другого пола. Сей уплив сіменії називаємо полюцією і він получений звичайно в безпосереднім наслідстві з великою утомою цілого тіла, значно більшою чим се спричиняє уплив сімени підчас природної злуки з женщи-

ною. Ся утома триває кілька годин і переходить без якихнебудь шкідливих наслідків. Тому не треба уважати полюцій за щось хоробливе, коли вони виступають самі з себе в міру того, як назбирає ся подостатком сімени в сіменних міхурцях. Сі полюції треба остро відрізнити від виприскування під впливом умисного дразнення полових частий, головню мужеського члена через потиранє рукою і зятяганє залуи, потиранє одінем, через виконуванє соромливих рухів тілом, при чім притискає ся полові органи до других предметів, як постіль, земля і т. и. в тій ціли, щоби довести до полової розкоші через виприскуванє сімени. Подібним способом можуть дівчата по дразняти свої полові части тіла потиранєм рукою, або одінем, вводити палець або різні предмети до похви, можуть угнітати грудні залози, стискати уда, виконувати соромні рухи своїм тілом проти твердих предметів аж до викування полової розкоші. Навіть самі гадки про полову злуку, повторювані з упертостію, можуть у вразливійших дівчат доводити до не природної полової розкоші. Але дівчата при тім не нищать свого тіла так як хлопці, бо у дівчат нема чогось такого як уплив сімени у хлопців; а коли і наступить вплив слизного плин, то є се досить байдужне виділенє з слизних залоз у похві. Інший так само неприродний і ві всіх наслідках шкідливий спосіб заспокоювання полового гону є педерастія (у

мужчин) і грецька любов (у дівчат). Є се полові зносини з другою особою того самого пола. У мужчин відбуває ся се звичайно тим способом, що мужеський член одного мужчини вводить ся в відходову кишку другого мужчини і доводить ся до виприскування сімени. У женщин доводять пристрасні обійми, взаїмне цілованє, соромне ляганє на себе, стисканє грудних залоз і потиранє полових частий до неприродної полової розкоші. Як педерастія так і грецька любов не приходять у здорових людей що мають природні полові почування. Хто почуває полові зворушення під впливом другої особи того самого пола, такого чоловіка треба уважати за аномального (неправильного); його успособленє є хоробливе і називає ся гомосексуальським (рівнополовим). Гомосексуальність є неприродним почуванєм і великим нещастєм для чоловіка, вивінованого таким збоченим нахилом. Гомосексуальні зносини заборонені в Австрії і Німеччині карним законом; на людей, що виконують такі зносини, назначені тяжкі кари, що очевидно ще побільшає нещастє чоловіка, настроєного гомосексуально, бо він мусить укривати ся зі своєю хоробливою природою з товариських причин і з уваги на карний закон. Такі люди справді гідні пожалування. По біблійному оповіданю була педерастія причиною кари, якій підпали Содом і Гомора. Нині називаємо содомією неприродне за-

спокоюване полового гону через полові зносини зі звірятами другого пола (скотоложство). Карні закони забороняють і карають тяжко такі полові зносини.

V. НАСЛІДКИ ОНАНІЇ.

Як у хлопців, так і в дівчат онанія, то є насильний спосіб доводити полові часті тіла до чинностей подібних до природних, вельми шкідлива і для тіла і для духової сили. Онанія (самонасильство) грає меншу роль у дівчат задля пасивності їх пола в половых зносинах взагалі, коли противно в розвою тілеснім і умисловім хлопців онанія грає не раз дуже, а дуже сумну роль.

Непоучена молодіж є зразу, коли віддає ся онанії, в цілковитій несвідомості того, що вона робить; вона навіть не догадує ся, що самонасильство підкопує сили власного організму в дуже високій мірі; хвилює дізнає молодіж тілесної розкоші, уживає і надуживає її потайно так довго, аж сама або її оточенє спостереже, що шкідливий вплив самонасильства відбив ся очевидно на тілі і на духовій вдачі молодого організму.

Під впливом самонасильства підупадає тіло і хлопець (чи дівчина) попередно жвавий, еластичний, червоний на лиці, стає блідий, з синіми смугами по під очима. все наче невиспаний, утомлений, слабкий. В духовій сфері показує ся, що хлопець (дівчина) по-

передно цікавий, який легко піймав всяку науку, стає тупий, байдужний, непонятливий невитревалый при духовій праці навіть лекшого рода. Загальний настрій переміняє ся з веселого в мрачний (песимістичний) так, що випадє недавно веселого хлопця (дівчину) назвати молодим старцем, бо він молодий віком, але тяжкий, прибитий і сумний, неначе у схорованого, дряхлого старця. Очевидно, що такий стан, така переміна в природі хлопця (дівчини) не може уйти уваги і самого хлопця (дівчини) і його учителів, чи родичів тай вихователів або сповідників. Тепле, сердечне поученє зі сторони старших певно все влучить у молоде і чутливе серце хлопця (дівчини) і він повинен зібрати весь запас сили волі, щоби не сповнювати насильства на власнім тілі. Бо шкода заподіяна молодому тілу не обмежує на саму одиницю. Треба тямити, що з одиниць складає ся родина, з родини суспільність, цілий нарід. Всяке ушкодження одиниці, повторюване і помножуване, мусить відбити ся некорисно на родині онаніста, в першій мірі на його дітях; винищений орґанізм онаніста не годен витворити сильного тілом і духом потомства, бо звісно, що сова не зродить сокола, а хирляк годен сплодити лиш хирляка.

При ліченю самонасильства грає головну ролю добра воля хорого, бож годі не назвати хорим такого, що винищив своє тіло і

свої духові спосібности самонасильством. Під впливом онанії тернить дуже значно сила волі, а до того полова дразливість значно збільшає ся. Ерекції мужеського члена у хлопців викликає ся дуже легко чи то близькістю осіб другого пола, чи то через незначне потиранє одінем або пальцями, а навіть через стидливі думки або погляди на соромні образи і предмети. Тим способом попадає хлопець (дівчина) у блудне колесо: онанія зменшує силу волі, а знов брак сили волі здержує хлопця (дівчину) від опам'ятання тай здержливости, а продовжувана онанія зменшує що раз більше духову енергію (волю) і тілесну відпорність. Доходить до того, що підчас спання під впливом еротичних (любовних) снів або і без них легко і часто наступають полюції, то є уплив сімени неначе підчас природних зносин полових або під впливом самонасильства, а далі, далі доходить до впливу сімени із мочевої цівки і без звичайного почування полової розкоші. Сей стан називаємо витіканєм сімени (сперматоррхе). Такий стан дуже прикрий, бо тепер навіть найкріпше зібрана сила волі показує ся безсильною супроти втрати сімени проти волі, в білий день і при цілковитій свідомості. В анальогічний спосіб доводять дівчата самонасильством свої полові части тіла до впливу слизного плинну з похви в хвили найбільшого полового подраження, а сей вплив потягає за собою загаль-

ну втому тіла, обезсилене його, умову утому і тупість. В таких хвилях находити на онаніста все велике моральне пригноблене. Він (вона) відчуває тілесно трохи не біль у цілім організмі, а морально відчуває велике понижене і обриджене і все будять ся острі закиди сумління, що таке поступоване (самонасильство) є поведенєм морально обридливим і плюгавим. Дуже багато онаністів приходить у таким моральнім сокрушеню до похвальної постанови, закинути самонасильство — себ то доходять до тези »пізнай себе« — і додержують сеї постанови опісля через память на той стан обиджаючий все благородне в їх душі, який наступає по впливі сімени, полученім із вичерпанєм тілесних і умових сил. Навіть дуже значно підкопана сила волі зриває ся в тих хвилях до твердих рішень — і щасливий той, хто ведений сумлінням, рішає ся тепер закинути онанію і додержує свою постанову, зобовязуючи себе неначе словом чести перед самим собою.

Наслідком довготривалої онанії повстає загальне ослаблене нервів у високім степені (неврастенія), при чім вразливість на внішні впливи, як крик, спів, тріскане дверей або навіть троха голоснійше говорене, нагле отворене дверей, стає так велике, що всі ті дрібниці видають ся хорому невиносимі. Онаніст неспосібний до довшої або тяжкої праці, невитривалий на тілесні труди, його воля

цілковито підорвана і тому-то не можна в ні-
якім ділі спустити ся на нього. Він стає задля
того тягарем для свого окруження, бо не лиш
для нього не ужиточний, але навпаки вимагає
від окруження всяких послуг і старань. Довго
триваюча онанія може довести мужчину до по-
лової імпотенції, то значить до цілковитої не-
спосібності виконувати правильні полові зно-
сини з особою другого пола, бо у нього не при-
ходить до ерекцій мужеського члена під впли-
вом полового природного подразнення, а се
знов впливає дуже некорисно на душевне у-
способлене онаністів, викликає в них такий
прикрий (песимістичний) настрій духа, що
доводить їх не раз до самовбійства. У дівчини
доводить довготриваюча онанія попри загаль-
не підкопане сил тіла і духа, ще до місцевих
недуг у полових частих тіла, а саме до ката-
рального запалення слизної болони похви і
матиці. Також м'ясна часть, (стїна) матиці бе-
ре з часом уділ у хронічнім (довготривалім)
запаленю слизної болони, грубіє, пухне і спри-
чинює глухий біль серед лохані. Сей глухий
біль спричинений тим, що спухла матиця по-
більшає ся в своїм об'ємі, прибирає на вазі
і тягне сильнійше свої привязки (лігаментум
латум, лігаментум терес), які удержують її в
правильнім положеню і сходять троха низше
в лохань, як повинна лежати. При тім гнєте
троха більше на мочовий міхур, згинає ся
сама неправильно в котрийнебудь бік, тисне

на яєчник, тягне за собою трубку Фальльопія. Задля того підпадає з часом яєчник запаленю, пухне, побільшає ся і є головним жерелом упертих, довготривалих і прикрих, хоч не точно означених, болів в лохани. Сї болі підкопують своєю дорогою в високій мірі здоровле жіночого організму. Катаральне запаленє слизної болони матиці, розвинене в значній мірі, може бути причиною неплодности жінщини.

VI. ЛІЧЕНЄ ОНАНІЇ.

Хорих на онанію треба дуже остро наглядати в день і в ночи, щоб їх тим способом здержувати від самонасильства. Не треба їх полишати на самоті, чи то на самотних проходах, чи то в помешканю. Треба наглядати, щоби вони ніколи не задержували ся в виходках, довше, ніж се конечно потрібне. Треба їх перестерігати перед злим товариством інших хлопців чи дівчат, що самі віддають ся онанії, а морально зіпсовані, ведуть безсоромні, цинічні розмови, які обиджають кожного, хто виріс серед здорового і морального окруженя. Коли хто понав у таке зіпсоване товариство, то треба його відтягати звідтам усіми можливими способами. При тім усе має головну вагу моральний вплив добре значливих осіб, як родичів, старших товаришів, лікарів, учителів. Приязні слова тих осіб мають впоїти в хого те переконанє, що його поступованє

шкідливе для тіла, а з етичного боку в високій степені неморальне. Особливо можуть впливати на онаністів лікарі і щирі сповідники, бо сі особи законно обов'язані до виховання тайни перед третими особами про все те, чого довідають ся титулом свого звання. Онаніст може проте звертати ся до них із цілковитою певністю, що його зізнання, які творять тайну його душі, остануть тайною для всіх. Звернути ся до лікаря, згідно до сповідника, випаде онаністови не раз уже й тому, що він непевний, чи справді піддав ся онанії. Не один онаніст думає, що він не поповняє онанії, коли з початком виприскування сімени сильно тисне рукою мочову цівку так, що сімя не може виприскувати на вні, але остає в цівці, згідно впливає до мочового міхура. Інший онаніст знов думає, що він вибрав із двох злих менше зло, бо рішив ся онанізувати, замість вдавати ся з проституткою, відки може набрати ся заразливої хвороби.

Треба, щоби хорі, які підлягають онанії, не читали таких книжок, що подразняють їх уяву в половім напрямі, треба уникати розмов про полові справи, ведених в очевидно нечистих цілях, як се власне роблять морально звехнені товариші. Не треба оглядати образів, що представляють голе тіло другого пола або самі полові органи в очевидній цілі впливати побуджаючо на полові думки глядача. Треба старати ся зайняти онаніста духовою

працею, гарною лектурою, а ще більше занятти його всякими розривками і забавами, полученими з рухом на свіжійм воздуху і довшими проходами в товаристві других; механічною роботою (як столярством, огородництвом і т. д.), щоби опісля утомлене тіло могло з апетитом приймати страви і добре (без еротичних снів) спати. Перед сном треба умисно менше їсти, ніж у день, тай то треба вечеряти зо три години перед сном. Коли в ночі пробудить ся онаніст задля того, що в міхурі набиравало ся мочі, треба, щоб зараз віддав моч (хоч би і кілька разів підчас ночі), бо наповнений міхур мочою спричинює ерекцію мужеського члена, а дальше і виприскування сімени підчас сну. Ерекцію мужеського члена треба усунути тим способом, що відкриває ся ціле тіло на охолоду, або навіть через поливання напруженого члена холодною водою. Рано не треба вилежувати ся довго в ліжку, особливо в м'яккім, повнім подушок і перин, але треба, щоби онаніст зараз уставав, скоро пробудить ся, бо інакше легко підлягає покусі і онанізує ся. Ліжко нехай буде тверде, т. зн. під головою тверда волосяна або й солом'яна подушка, сінник наповнений соломою, за накривало нехай служить твердий вовняний коц, а в літі вистарчить простирало. Спати треба все на боці, а ніколи на хребті (наznak), руки треба тримати на покривалі, а коли випаде руки ховати задля зимна під

покривало, то треба тримати їх при грудях, а ніколи при полових частях тіла. В однім ліжку нехай ніколи не спить двоє або й більше осіб, але все нехай спить онаніст сам один. Алькоголю нехай онаніст уникає цілковито і у всякій формі, бо алкоголь подразнює полові органи і жене хорого до самонасильства. Умивати ся треба онаністови все зимною водою і то не лише лице, але натирати руки і груди і хребет зимною водою. Треба вистерігати ся читати такі книжки про полові хвороби і про онанію, що писані несумлінними авторами-дурисвітами (шарлямантами) в очевидній цілі настрашити несвідомих і недосвідчених. В таких книжках представляють ся полові хвороби і наслідки онанії в так страшних красках, що онаніст, чи там хорий на полову хворобу, тратить голову, попадає в розпуку. Але автор-дурисвіт показує в сій же хвили на себе, як на одну дошку спасеня. Обіцяє лічити (очевидно за платню) листовно, обіцяє посилати ліки потайміру, дискретно, — і допинає свого, то є використовує незнанє і недосвідченє молодого онаніста і обдирає його з грошій, а рівночасно наносить йому без порівняня більшу шкоду на дусі, підкопуючи слабі моральні сили онаніста або й вичерпуючи їх цілковито. Такі книжки сіють багато зла, тому треба знати їх й уникати.

Очевидно, що коли онаніст на підставі

сих вказівок не годен собі дати ради, треба, щоби звернув ся за порадою до лікаря або щирого, розумного сповідника, де все знайде тепле, поучаюче слово і приязну моральну потіху, тай покріпленє.

І так при згідливім, щирім поученю зі сторони старших, а добрій вірі хорих у любов і приязнь їх спікунів тай при добрій волі можна відзискати давне, молодече здоров'є, бо молодість доказує чудес. Треба лише зрозуміти шкідливість самонасильства, треба кріпко постановити собі покинути самонасильство, а осягне ся по довším часі бажану ціль, то є що тіло кріпшає, страта сімени меншає, сила волі і всі духові здібности вертають до природної сили і з молодого старця стає знов повний сили молодець як на тілі, так і на душі.

VII. ПРИРОДНІ ПОЛОВІ ЗНОСИНИ.

Половий гін у осіб обох полів показує ся тоді, коли полові части тіла дозріють і здібні до виконування природної (фізіологічної) задачі. У плоду повстають полові части тіла у обох полів у околиці крижия там, де лежать пізнійше нирки, по обох боках хребетного стовпа. З разу не видно в них різниці мужеського і женського пола, аж при дальшій розвою плоду виступає різниця обох полів. Однакко часом родять ся неправильно розкинені плоди з такими половими частинами тіла, що

про них годі сказати чи вони мужеські чи женські, бо стрічають ся деякі прикмети одного пола, а деякі прикмети другого пола. Такі діти називаємо гермафродитами (мішаного пола) і коли вони підростуть то мають не раз дуже утруднене товариське (соціяльне) положення, бо самі не знають, до якого пола їм зачисляти ся, або знов тому, що відчують полово не так, як випадало би їх офіційально в метриці записаному полові.

Розвій полових частий тіла, а головню яєць (тестікулі) у мужчин і яєчників (оварія) у женщин, має великий вплив на розвій цілого тіла, бо коли в дитинстві позбавимо тіло хлопця яєць, а тіло дівчини яєчників через умисну операцію (кастарацію, валашанє), то такі кастровані організми розвивають ся зовсім инакше, ніж звичайно і впадають в очі своїм зверхним і тілесним виглядом і душевним, внутрішним успособленєм. У кастрованих мужчин, званих евнухами (різанцями), остає дитинячий тонкий голос, заріст на лиці у них або дуже скупий або й зовсім не показує ся. У кастрованих женщин не розвивають ся бедра так сильно, як у правильної женщины. У обох кастрованих полів є багато примх, надмірної нервової вразливости, хоблива честилубивість і т. д., одним словом розвій їх організмів звихнений, неприродний. Є се виключний вплив усунення полових органів, яєць і яєчників, бо такого лихого впливу

на організмі не видимо, коли кастрацію виконає ся на організмі, який вже розвинув ся і полово дозрів. Розвинений, але кастрований мужчина, годен полово получить ся з женщиною, однако виприскуване »сїмя« не має в собі насінних клітин, а складає ся головню з виділення крокової залози. Кастрована женщина може полово злучити ся, але не може стати вагітною, бо у неї не витворюють ся яєчка; у неї може навіть показувати ся і місячка, наче би правильно дозрівали яєчка. В нашій суспільности не трапляють ся різанці, хіба що задля хвороби або скалічення треба усунути яйця або єчники з організму і то звичайно у дорослого осібника. Вітчизною різанців (евнухів) є орієнт (Туреччина і т. д.), де мужеські різанці призначені до стереження численних жінок (гаремів) богатих господарів.

Коли здорові полові части тіла розвинули ся і дозріли правильно, тоді повстає в них гін до природного ділання, зразу неозначено в виді бажання і неточної туги за особами другого пола, однако без виразного стремління до половної злуки. Коли для полово недозрілого організму був другий пол байдужний і його не потягав до себе, то тепер добачує полово дозрілий осібник в осібнику другого пола цілий ряд об'явів, які його подразняють і потягають до себе. Вираз лиця, погляд очий, спосіб ходу, особливі властивости убрання, строю і т. д., все те будить у нїм полову тугу аж до того степеня, що у мужчини виступає мимо-

вільне виприскуванє сїмени (польюціо) або доводить його до насильного спусканя сїмени (онанії) або до заспокоєня полового гону через полову злуку з особою другого пола. Чисте змислове жаданє злучити ся з собою другого пола називаємо лібідо сексуаліс (полова пожадливість) і вона кінчить ся з хвилиєю заспокоєня полового гону, то є з хвилиєю видаленя сїмени з сїменних міхурців, де воно зібрало ся було на запас. Подібна пожадливість полова у жєнщини стремить до того, що би через полову злуку з мужчиною заспокоїти половий гін. Полова пожадливість дуже ріжна у ріжних одиниць: коли вона надмірно розвинена у мужчини, називаємо її сатиріязіс (від мітольоґічних сатирів, про яких йде традиція, що вони були вельми кохливі), а коли надмірна полова пожадливість проявляєть ся у жєнщини, називаємо її нимфоманія (від подібної прикмети у мітольоґічних німф). Надмірна полова пожадливість у мужчини получена з більшою утомою цілого тіла, ніж у жєнщини, бо при виприскуваню сїмени, мужчина тратить багато білковатої субстанції, чого у жєнщини нема. Однако не треба думати, що надмірна полова жадоба у жєнщин обходить ся без коштів для цілого тіла; вона дізнає подразнення цілого нервового систему і тим вичерпує сили організму. Як довго мужчина в силі виконувати полову злуку, так довго він полого здібний і та полова здібність трєває звичайно до 60 року житя, а часто й дов-

ше. Попри здібність полової злуки у мужчин треба розрізнити здібність плодження, яка залежить виключно від того, чи у вищрискуванні »сїмени« підчас полової злуки є сїменні клітини (сперматозоон). Може проте трафити ся, що яйця мужчини, зінсовані запаленєм (епідідїмітіс), не витворюють сїменних клітин і навіть молодий мужчина тратить здібність плодження (потенція генеранді), хоча у нього заховує ся ще довгий час здібність до полової злуки. Полова здібність у жєнщини трєває так довго, як жєнщина може стати вагітною, а то буває звичайно від 13—14 до 40—50 року життя, то є до хвилі, коли перєстають дозрівати яєчка в яєчниках жєнщини і перєстає показувати ся місячний відплив крові з ями матиці. Сей час у жєнщини називає ся перєходовим (клімактерієм). Місячка не устає нагло, але поволи зменшає ся скількість крові; місячка показує ся що два, далі що три місяці, а далі зовсїм устає. Нєраз трєває рік або й два роки доки цілковито перєстануть періоди. Чим наглїйші і чим в раннїм віці наступить перєходовий час, тим прикрїйші обяви товаришать йому, тим тяжким забурєня в сфері нервів таї болі в полових частях тіла виступають у жєнщини. Коли устане місячка то жєнщина може і дальше полово получати ся з мущиною, однак не може стати вагітною. Також і полова пожадливість може трєвати й далі як поперед.

Щопри полову пожадливість треба осібно піднести висшу любов, яка справляє, що двоє людей противних полів тужать за собою і бажають бути близько себе, жити з собою і завести родину. Висша любов не вільна від полової жадоби, але коли полова жадоба уступає з хвилиєю успокоєня полового гону, то висша любов остає далше і править житєм тих осіб. Висша любов має свій осідок у душі (в звоях великого мозку і вона опановує істоту жінчини в висшій степені, як мужчину. Жінчина бере уділ у половім житю значно довше і глибше, як мужчина, бо коли запліднене яйчка сіменем вимагає від мужчини лиш одної злуки з сіменем, то вагітність після сього запліднення триває в тілі жінчини девять місяців, а потому кормлене новородка вимагає знов 6 до 10 місяців чинности женського організму. Тому видно, що любов (полове життя) грає значно більшу роль в житю жінчини, як у житю мужчини, і що завід, нещастє і клопоти полового життя дотикають жінчину без порівняня більше, ніж мужчину.

Полова жадоба і висша любов не звязані з собою так, щобн кожде з тих почувань, не могло існувати осібно. І се приходить до сить часто, що полова жадоба може повстати у мужчини, звязаною висшою любовю в щасливім подружю, на вид нової женської появи, яка притягає його якоюсь властивою прикметою, чи будовою тіла, чи способом ходу, чи зором так, що він зараз забажає полу-

чити ся з нею полово, хоча нераз у своїй мисли погорджає нею і після полової злуки найрадше бажав би про неї забути. При тім ні крихту не обнизила ся його висша любов до своєї жінки, до якої він задля навикнення, відчуває полову жадобу у меншій степені. Подібної наглої полової жадоби не відчувають жінщини, звязані висшою любовю з мужчиною, бо у них більше розвинений моноандрійний нахил (нахил до багатьох жінок), а також тому, що етичні згляди мають більшу вагу у жінщини звязаної висшою любовю, ніж у мужчини.

Коли осібняки різного пола дозрілі, зійдуть ся разом, та обоє собою зацікавлять ся, то зачинає ся між ними залицяне (флірт). Мужчина вистуає як зачіпна сторона і то звичайно так, щоби в разі відкинення залицяння він міг усунути ся без образи свого самолюбного чутя. Колиж жінщина приймає його залицяне, то ознаки взаємної симпатії стають щораз виразнійші і йдуть звичайно від поглядів через слова до дотику. Час залицяння може бути дуже різно довгий, заки доходить до полової злуки.

Законне подружє серед наших соціальних відносин неможливе в тім часі, коли дозрівають полові части тіла у мужчини і жінщини, бо в тім віці молоді люди не мають засобів до засновання родини і до плекання дітей. Тому заспокоєне полового гону у дівчат аж до вступу замуж, то є до 18—20 року життя

виключене, в мужчин же виключене воно до часу женитьби, то бодай до 24 — 25 року життя. Та й то треба знати, що полові органи не надають ся до полових функцій, як довго не розвинули ся цілковито, особливо у женщин, доки не розвинула ся добре лохань, а то настає аж між 18 або 21 роком життя. Однакож нераз мужчини заспокоюють половий гін дорогою проституції. Проститутками називаємо ті одиниці жіночого пола, що задля тяжких житєвих відносин, задля нужди, нерівної борби про щоденний хліб, при браку відповідного виховання, освіти або занятя, віддають ся мужчинам за гроші. Проститутки творять клясу людського товариства дуже бідну з морального боку, як рівнож нужденну матеріально; між ними є доволі таких, що свідомі своєї тяжкої долі рвуть ся до світла, та рідко з добрим успіхом. Про се належить пам'ятати і треба радше схилити ся до співчутя, ніж до того, щоби кидати на них каменем погорди.

З уваги на те, що проститутки віддають ся кождому мужчині за гроші, не вважаючи на його стан здоровля, то вони підпадають дуже часто зараженю половими (венеричними) недугами, коли мужчина, сам діткнений половою хворобою, в стані спосібнім заразити проститутку сходить ся полово з нею. Під зглядом полових недух люди, як мужчини, так і проститутки, дуже несовісні, неуважні. Хоррий мужчина свідомий того, що він може заразити проститутку, а від неї може заразитись

цілий ряд інших мужчин, звичайно так безоглядний, на своїх ближніх та безсовісний, що пам'ятає лиш на свій егоїзм. Заражені проститутки відплачують ся мужчинам тою самою дорогою. Звідси походить, що вигублене полових (венеричних) недуг стрічає непобориму перешкоду в самій людській несовісності.

Щоби молодіж зовсім певно охоронити від полових (венеричних) недуг, найліпше цілковито здержати ся від полових зносин із проститутками, то зн. заховати цілковито чистість тіла, а за те звернути енергію молодого, полово - дозріваючого тіла на інше поле, а то, заставити тіло до сильнішої і духової і фізичної праці, при якій зужие ся найбільша часть тої енергії, яка пішла би на витворенє полових почувань. Таким занятєм для молодого тіла є інтензивна духова праця і забави на вільнім воздуху, получені з працею м'язів: кичка, пилка, всякі вправи гімнастичні прогульки за місто, крокет, лавтенніс, ніжна пилка і т. и. Се все дуже розширені забави в західній Європі, головню в Англії і відповідають ціли. Тіло стає при захованю чистоти кріпшим, бо весь запас відживлюючих субстанцій зужитковує ся на потреби доростаючого організму. Тай ще треба й те знати, що полові зносини, розпочаті в дуже молодих літах перед 20-тим роком житя, підкопують у високім степені здоров'є організму і смертність таких осіб значно більша, ніж тих осіб, що до

держали своє тіло в половій чистоті поза 20 рік життя.

VIII. ПОЛОВІ (ВЕНЕРИЧНІ) НЕДУГИ

Полові (венеричні) недуги, яких можна на брати ся підчас природного заспокоювання молодих почувань, є отсі: 1) трипер; 2) твердий прищ (твердий шанкер) і загальний сіфіліс (улкус дурум ет сіфіліс конституціоналіс); 3) м'який прищ (м'який шанкер) (улкус молле); 4) запалення головки мужеського члена (баланітіс); 5) бородавковаті нарости (бородавки) на внішніх половых органах (кондиломата аккуміната). Крім того будемо говорити про 6) вуни на половых частях тіла (педікулі пубіс) і 7) коросту (скабі), бо сі два галапаси переходять дуже часто підчас половых зносин із особою занечищеною ними.

1. Трипер (*blenorrhoe urethrae*).

Трипер є запаленням слизної болони в мочовій цівці. Причиною трипра є мікроскопово малый галапас гонококкус (диплококкус Нейссери), який найлекше бачити в тільцях ропи, що впливає з мочової цівки, навіщеної трипром. Коли гонокок дістане ся із хорої похви жінщини на слизну болону мочової цівки чоловіка, то чоловік на разі не знає про те, аж за кілька днів, за тиждень, а часом ще довше стане він відчувати печення в тій части

мочної цівки, що називає ся лодковою (фосса навікуляріс), бо там задля розширення мочної цівки гонокок найперше усадовлює ся і розмножує ся, приводячи слизну болону тоїж лодкової часті в стан запалення, то зн. що слизна болон червоніє, трошка запухає і болить, а підчас видпливу мочи пече, особливо з хвилею коли останні каплі мочи вийшли з мочної цівки викликає у хорого почуте, що йому треба пускати моч, немов би мочовий міхур був повний. В дійсности однако в міхурі дуже мало мочи. Потреба частого випущування мочи тим більша і частійша, чим острійше запаленє слизної болони в мочовій цівці і доходить нераз до того, що хорий мусить пускати моч що 10 — 15 мінут. А при тім усе при останніх каплях мочи змагає ся печенє в лодковій часті так значно, що хорі аж сичать із болю, тай затискають зуби. Моч, що в здоровім стані ясна, слабо жовтавої краски, стає каламутна, а коли ще й трохи ясна, то плавають у ній нитки або клаптики слизи витвореної захорілою слизною болоною в мочовій цівці.

З лодкової часті розширює ся гонокок дальше на слизну болону цілої цівки, хорий відчуває печенє в цілій мочовій цівці, хоч у меншій мірі. Однако печенє безустанне, і тому воно впливає звичайно дуже пригноблюючо на загальний настрій хорого, якому нічо не мило. Задля безупинного подразнення слизної болони в мочовій цівці приходить ча-

сто до подразнення полових органів взагалі, на ступає ерекція мужеського члена, особливо в сні, а ерекція нераз получена з полюцією; як ерекція сама, так получена з полюцією, дуже болюча і заострює вже й так острый стан запалення слизної болони в мочовій цівці.

Коли трипер обмежить ся лишень на мочову цівку, то можна ще такий стан назвати менше шкідливим. Дуже часто однако розширює ся трипер і на інші части полових органів, або й цілого тіла, коли хорий недбалый, не лічить ся задля несвідомости або легковажить перестороги лікаря. Через те очевидно стає недуга що раз то більше зложеною (скомплікованою), а тимсамим щораз то тяжшою. Неодин думає, що трипер не грізна хвороба, що можна її легковажити, але така думка дуже хибна і приносить велику шкоду хорим на трипра. Се показуєть ся ясно, як узгляднить ся комплікації трипра, що виступають на жаль дуже часто при недбалости або несвідомости хорого. Трипер може перейти з мочової цівки до мочового міхуря і викликає тут трипрове запаленє слизної болони міхуря. Моч стає ще більше каламутна, ніж при трипрі самої мочової цівки; міхур не може вдержати більшої скількості плин у і тому треба значно частійше пускати моч, як у здоровім стані. Коли хорий ще і з запаленєм міхуря заховує ся невідповідно, то пускає ся кров із запаленої слизної болони в мочовім міхурі, та кров застигає, а кусники застиглої крови мо-

жуть заткати частинно або й цілковито мочову цівку так, що взагалі не може вийти з міхура ні капля мочи. Це дуже болючі і прикрі об'яви хвороби і тут не може обійти ся без лікарської помочи, бодай на те, щоби випустити моч із міхура.

З мочевого міхура може трипер мандрувати в гору вздовж мочоводів (уретер) аж до нирок і викликати запаленє як мочоводів, так і нирок. Це дуже тяжка комплікація трипра, бо грозить життю хорого.

З мочної цівки переходить трипер через провід сімени (вас деференс) до яйця (тестікулус) і викликає запаленє сеї залози, і це дуже болюче так, що навіть найбільше терпеливі люди не в силі ходити, ані навіть стояти, але мусять спокійно лежати в ліжку. Запаленє яйця може бути по одній стороні, або й по обох сторонах рівночасно. Запаленє яйця робить найчастійше сю залозу неспосібною витворювати сім'я і коли ціле яйце захоріло від трипра, то тим самим стає неплідним. Коли хорий перебув запаленє обох яєць так, що обі залози в цілости були хорі, то такий чоловік стає неплідним і не може мати дітей.

Перенесенє гонокока (трипрового гною, в яким гонокок гніздить ся) на злучницю ока дуже можливе через пальці самого хорого, коли він затре собі око трипровим гноем, що випливає з мочної цівки. Трипрове запаленє злучниці все дуже острє, а для ока в високім степені небезпечне, бо трипровий гній часто

перегризає рогівку (корнеа), по чім око заходить більмом через витворенє шраму (цікатрікс) на місци рогівки. Досвід показує, що лишень одна третина трипрових запалень ока кінчить ся корисно для ока. Друга третина очий перебуває недугу з захованєм лише дуже малої бистроти зору, а дальша третина очий цілком сліпне.

Рівно тяжкою комплікацією трипра є т. зв. трипровий гостець (ревматизм) задля того, що гонококи переходять у кров, а з крови переходять на поверхні костий в сугавах. Трипровий гостець у сугавах остає дуже часто памяркою на ціле житє.

Коли трипер тріває довго, то приходить нераз до звуженя мочної цівки (стріктура уретре). Очевидно, що звуженє з початку незначне і хорий може про те нічого не знати, але звуженє доходить нераз до того, що зовсім затикає ся мочова цівка і ані одна капля мочи не може вийти з мочового міхура. Конечним наслідком сього дуже прикрого, вельми болючого стану, є те, що моч пробиває собі нові отвори крізь стіну міхура, або тої части мочної цівки, що лежить межи міхурем і звуженєм цівки і тепер просякають мочою усі сусідні ткани, а дальше пробиває ся моч крізь шкіру на верх, на бедрах, животі, мошнах і т. д. Сей стан небезпечний для життя се дуже тяжка недуга, получена з високою горячкою, маяченєм, утратою памяти і т. д.

Дуже небезпечною комплікацією трипра

є трипрове запаленє осердя (мішка з гладкої болони, що вистелює серцеві ями із середини (ендокардітіс); при останній хоробі (ендокартітіс) можна навіть стратити житє, а що найменше полишає ся чоловік калікою на ціле житє, бо найчастійше наслідком сеї хороби є хіба серця (віціум кордіс).

У женщин виступає зараженє трипром найперше в похві через те, що гонокок переходить із хорого мужеського члена підчас полової злуки на слизну болону похви. З похви переходить трипер на мочову цівку і аж тепер стає він болючий для зараженої женщины. В дальшій перебігу переходить трипер на слизну болону матиці, відси на трубки Фальльопія, де творять ся часто боляки, що руйнують сили і здоровлє женщины, спричинюють дуже довгі і болючі недуги, які можна усунути лишень тяжкими операціями.

З трубок Фальльопія може трипрове запаленє перенестись на яєчники і на очеревну. Запаленє очеревної болони є тяжкою недугою що часто кінчить ся смертю. Всі ті недуги бувають дуже часто причиною неплодности женщины. Замужні женщины заражують ся найчастійше від тих своїх мужів, які ломлять подружню віру, заражують ся самі у проституток і переносять потім зараженє на власну жінку. Таке поступованє мужчин признаємо за неморальне з етичного боку, а з уваги на знищенє здоровля власної жінки, зовсім невинної, що

не прочуває ніякої біди, треба назвати таке поступоване мужів каригідним.

Такий образ трипра, представлений в голловних рисах. Треба бути дуже упертим або дуже короткозорим, аби уважати трипра за легку хворобу. Противно! трипер дуже тяжка полова хвороба і небезпечна, може взагалі найтяжша зі всіх полових недуг.

Лічене трипра держить ся ось яких засад: на першій пляні — як при кожній хворобі — стоїть засада, що найліпше вистерігати ся зараження (профілаксіс). При трипрі се можливе, коли взагалі уникає ся таких осіб другого пола, про які звісно, або бодай можна догадувати ся, що вони заражені тою хворобою.

Іншим способом є уживане охоронних предметів, якими є кондони. Кондон, се мішок, який є зроблений з тоненького кавчука, або з риб'ячої болонки і призначений на те, щобн його натягнути на мужеський член у стані напруження (ерекції) перед введенем до похви жєнщини. Тим осягає ся, що мужеський член зівсім не стикає ся з половими частями жєнщини і задля того не може ввійти гонокок із можливо хорої похви на слизну болону мужеського члена. Теоритично сей спосіб добрий, але в практиці показують ся ось які недостачі: заложений кондон роздирає ся підчас наглого введеня мужеського члена до похви або підчас руху, коли член уже в похві. Задля того може гонокок заразити слизну болону мочової цівки так, як би кондона не

було. Кондон має дальше ту злу прикмету, що обнижає в значній мірі почуте приємності підчас полової злуки так, що не даром говорить ся про нього, що він є павутинем проти зараження а панциром проти розкоші.

Властиве ліченє трипра жадає, щоби хорий заховував ся спокійно: найліпше лежати в ліжку, класти зимну воду, чи там лід на запалений мужеський член, на мочовий міхур, на яйця. Страви мають бути без дразливих приправ, як перець, паприка, хрін, гірчиця (муштарда); напитком одинока вода або молоко, сирватка, квас; зівсім шкідливо ділає алькоголь у всякій формі, як вино, пиво, рум, горівка, мід. Взагалі треба мало їсти, менче мяса, більше ярини.

Річию лікаря є означити, чи вільно уживати ліків, коли зачинати їх уживати і в якій формі.

При відповіднім ліченю і поведеню хорого на трипра можнавилічити ся за якихніість до вісім неділь. Одиноким мірилом, що трипервилічений, є мікроскоповий розслід, чи в мочовій цівці ще є гонококи. Се може зробити лишень лікар. Очевидно, що яка небудь комплікація; або невідповідне захованє хорого продовжає слабість на місяці і літа, часом робить чоловіка калікою на шіле житє, а часом накріє його і передчасною могилою.

2. Твердий прищ (твердий шанкер, *ulcus durum*) і сіфіліс (потеруха, пранці, франці *syphilis, lues*).

а) Твердий прищ.

Обі ті хороби треба розбирати разом, бо сіфіліс є все конечним наслідком зараження твердим шанкром. Тому називаємо твердий прищ першорядним сіфілісом (сіфіліс прімарія), а загальний сіфіліс називаємо другорядним сіфілісом (сіфіліс секундарія ет тертіарія). Зараженє твердим шанкром чи там заразком сіфіліса викликає мабуть властива мікроскопово маленька животина (мікроб), звана *spirochaete pallida*. Вона має форму прутика (палочки), позагинаного як коркотяг. Зараженє настає звичайно так, що до ранки, малої задирки на шкірі, випадкового обтертя шкіри білизною дістає ся заразок, коли діткне ся здапане місце здорової особи з хорою частиною тіла (другої особи), спосібною до зараження. З того виходить, що зараженє може наступити не лишень на половых орґанах мужчини та жєнщини, але може наступити і на позаполових частях тіла, як на пальцях, губах (устах), повіках, на шкірі грудних залоз, на очній галині і т. д. Зараженє отже може бути на половых частях і на всяких інших частях тіла поза половими орґанами. Межи обома місцями зараження нема значнійшої ріжницї в розвою і наслідках хороби.

Заражене полове відбуває ся ось як: Приймім, що жінщина заражена на своїх половых органах або твердим шанкром або прищем званім конділома латум, що є властивий для так званих другорядних об'явів сіфілістичних (про які буде мова низше). Оба ті прищі гноять ся а той гній (ропа, нарва) має в собі якраз сіфілістичний заразок. Коли мужчина сполучує ся полого з такою жінщиною, а на своїм мужесьькім члені має десь задерту шкіру, або й здрапає собі шкіру, чи там де сильнійше поранить ся підчас сполуки, то заразок із ропачого місця хорої жінщини має вигідний вступ до рани здорового мужчины, а з рани до лімфи тай до крові. Коли раз дістане ся заразок до лімфи або до крові, то в протягу дуже короткого часу дістає ся до загального круження крові і заражує цілий організм. Ніяке мите спостереженої ранки після половної сполуки (навіть дуже сильними десінфекційними плинами) не усуне заразка, не знівечить зараження, бо заразок уже далеко від місця входу, вже в цілім тілі.

Заражене неполове сіфілісом відбуває ся анальоґічним способом. Візьмім, що хоррий мужчина має сіфілістичний прищ другорядний на устах, або на язиці. Коли здоровий чоловік із потрісканими губами при цілюванні діткне гноячої поверхні прища на устах хворого чоловіка, або ложки, склянки, і т. и. предметів, що перед хвилею взяли на себе гній з прища сіфілітика, який мав ті предмети в

ужитю, то заразок переходить у ранку здорового чоловіка там, де йому потріскали губи, і заражує його подібним способом як при зараженню половім.

По тім, як здоровий чоловік заразився сіфілістичним заразком, минає звичайно дві, три, аж до сімох неділь, а він чусь ся все здоровим, бо незначне здрпанє по його мужеськім члені, на устах і т. д. загоїло ся без сліду. Нераз він і не спостеріг первісного здрпаня. Сіфілістичний заразок потребує свого часу на те, щоби розвинути ся до такого степеня, аж своєю силою переможе цілий організм чоловіка. По тім часі хорий побачить, що без причини починає ярити ся те місце, де перед кількома неділями було незначне здрпанє, а потому на його недовгу потіху заголю ся без сліду. Ані митє, ані витиранє очищуючими (десінфекційними) ліками не годно спинити, щоби прищ, (шанкер) не більшав, його дно не твердло, його поверхня не гноїла ся. Шанкер доходить у кількох днях до величини одного-двох сотиків, потиснений пальцями болить дуже мало і здає ся, немов би був з хрящки, від чого й походить його назва твердий прищ (шанкер, прищ). В сусідстві того місця, де наступило зараженє, напухають залози. Отже коли твердий прищ показав ся на устах, то напухають залози на шиї, колиж твердий прищ розвиває ся на мужеськім члені, то набігають залози в пахвинах і то значнійше по тім боці, де лежить твердий прищ, але вони болять дуже

мало, — і се властиве для сіфілістичного опухнення залоз, що вони не болючі, коли навпаки опухнення пр. задля занечищених ран иншої (не сіфілістичної) природи на ногах і т. д. бувають дуже болючі.

б) Другорядні сіфілістичні
о б я в и .

Без огляду на те, чи твердий прищ під впливом лічення загоїть ся, чи ні, виступають дальші обяви сіфілістичного зараження цілого організму, а ті обяви називаємо другорядними сіфілістичними обявами. За які два місяці після того як показав ся твердий прищ, виступає по цілім тілі на шкірі сіфілістична осипка (ексантема сіфілістікум) у виді червоних, плям різної величини, таких, як зерно проса, аж до таких як двосотикова монета або й ще більших. Нераз являють ся замість плям прищики різної величини, знов показують ся трохи більші прищі, що гноять ся, а той гній засихає і покриває прищі струпами. Нераз усі ті форми стоять одна попри другу на шкірі хорого. Підчас осипки виступає звичайно горячка і триває кілька днів, а її супроводить біль голови, брак апетиту, загальна утома і т. д. Тим часом понапухали майже всі лімфатичні залози в пахвинах, на шиї, під долішньою вилицею, коло ліктів і т. д. Всі ті залози почалу були пухнуті вже в хвилі появи первісного твердого прища. Рівночасно з осипкою починає звичайно боліти горло; воно почервоніло й запухло, а на мікдал-

ках виступають звичайно біляві плями. Сі прищі властиві другорядному сифілісови можуть появи́ти ся на слизній болоні устної ями, в кутиках уст, на язиці. На шкірі при вході до відходової кишки, на мошнях у мужчин, на полових губах у женщин появляються ся подібні гноячі прищі і називаються ся конділомата лата. Всі сі гноячі прищі другорядного сифіліса містять у своїй ропі (гною, н.р.ві) сифілістичний заразок, спосібний заразити здорового чоловіка. Підчас того як виступають другорядні обяви сифілістичні, розвиває ся в тілі значна недокровність і хорий виглядає звичайно дуже блідий.

Дальший розвій сифілістичного зараження залежить від лічення. Коли хорий задля не-свідомости або задля недбальства не лічить ся, то хід недуги буває ось який: первісний прищ може загоїти ся і без лічення за яких сім до чотирнайцять днів. Але без лічення не уступає побільшене (запухнене) лімфатичних залоз, другорядні прищі на шкірі і слизних болонях горла, носа, устної ями і т. д. На сцах виступає запаленє дугівки, зорового нерву і т. д. Всі отсі обяви розвиваються ся в протягу кільканайцятьох місяців — і їх називаємо другорядними обявами сифілістичними.

в) Т р е т ь о р я д н і о б я в и с і ф і л і с т и ч н і .

Є ще й третьорядні обяви сифілістичні. Вони не відграничені остро від другорядних, але творять осібну групу через те, що явля-

ють ся пізнійше по описаних висше, другорядних обявах. Характеристичною прикметою третьорядного сіфіліса є витворюване за пальних гузів т. зв. гуматів, які нераз гноять ся і розпадають ся. Той розпад не держить ся на поверхні сіфілістичного гуза, але йде і в гллуб і доходить до того, що пр. стїна (межи лївою і правою половиною) носа вигниває, а в стїні повстає діра; може бути й те, що м'ягке піднебінє вигниває, що тверде (кістне) піднебінє порозділює ся так, що задля того ті сіфілістики говорять вугнаво. До третьорядних обявів сіфілістичних зачисляємо сіфілістичне запаленє окостних болон, сіфілістичні запалення печінки, легких, серця, мозку і т. д. Одним словом, нема в людськїм тілі такого орґану або його части, що була би без печна перед сіфілісом. Є се дуже тяжкі недуги, а важність їх залежить просто від важности дотичного орґану (як серце, мозок) для людського житя. Сіфіліс уважає ся також причиною так званого розмягчення мозку, і висихання хребетного мозку, а се хороби смертельні.

Всім тим тяжким недугам і то, як ми бачили, всіх можливих орґанів людського тіла, зглядно великим спустошенням у тих орґанах, запобігає успішно розумне, умієтне ліченє, переведене в свій час. Сіфіліс є тяжкою недугою, але при розумнім ліченю можна хорого цілковито вилічити так, що не лишить ся з неї ні слїду в тілі хорого сіфілістика — і се є нагородою для лікаря і для хорого за дов-

гий і мозольний труд підчас лічення. Властивим, (специфічним) ліком на сифіліс є ртуть (живе срібло) у різних хемічних формах і йод. Се вже діло лікаря вибрати форму ліка, означити його скількість і означити час як довго треба уживати тих ліків, щоби цілковито подужати.

3. М'який прищ (м'який шанкер, *ulcus molle*).

М'який прищ (шанкер) є заразливою недугою, викликаною мікробами; їдь його містить ся в році гноячого м'якого прища і заражує здорового чоловіка або жінку тим способом, що входить в рану, хочаби й дуже маленьку, яка повстала через драпанє, обтерте шкіри і т. д. Спосіб зараження зовсім подібний, як при зараженю твердим прищем (сифілісом). Велика різниця межи твердим і м'яким прищем (шанкром) лежить у тім, що твердий прищ є загальною (конституціональною) хворобою, яка розходить ся по цілім тілі, коли навпаки м'який прищ є місцевою (локальною) недугою, обмеженою лиш до того місця, яке занедужало; значить, коли м'який прищ загоїть ся, то на тім уже й кінець хвороби. З хвилею появи того прища (шанкра) дуже тяжко осудити на певно, чи має ся діло з м'яким, чи твердим прищем; навіть досвідчений лікар не зуміє не раз порішити се важне питанє, хіба аж по довшій вижиданю. Загально беручи різниця тих недуг лежить у тім, що м'який прищ, коли його стискає ся

пальцями, видає ся м'якшим, ніж твердий; а даліше в тім, що м'яких прищів може бути й кілька нараз, коли противно твердий прищ найчастійше лиш один. Також і в тім ріжниця, що залози в пахвинах, опухаючи при м'яким прищі, болючі, дуже часто загнують ся, творять великі і болючі боляки (бубо), які даліше лускають і з них виливаєть ся багато нарви (гною), коли противно при твердім прищі опухнене залоз у пахвинах доходить до меншого степеня, неболюче і опухлі залози ніколи не загнують ся. Розріжене тих обох прищів часом іще й тому не можливе, що оба зараження, і м'яким і твердим прищем, можуть виступити рівночасно. Тоді очевидно кождий прищ для себе має свій властивий хобливий розвій.

М'який прищ може загоїти ся за 4 — 5 педіль. Лічене зм'яє до того, щоби прищ удержати можливо в чистім стані при помочи десінфекційних ліків, а надто недопустити до витвореня боляків (бубонів), що повстають звичайно при значнім гноєнню м'якого прища таї неспокійнім захованню хорого. Коли вже стала червоніти шкіра понад зпухлими залозами в пахвинах, треба конечно лежати в ліжку, прикладати зимну воду або лід, а коли боляки наповнили ся нарвою (гноєм), треба їх розтяти ножем і лічити так як хірург. З того ясно кождому, що бубони є дуже неножаданою комплікацією прища, бо ціла недуга стає через те довшою і приковує хорого до ліжка.

Ще прикрійшими бувають комплікації м'якого прища: 1) коли виступає завмирання ткани в сусідстві м'якого прища так, що цілу хворобу називаємо *ulcus molle gangraenosum*, і 2) коли м'який прищ показує нахилін що раз дальше розширяться і займати сусідню шкіру, підчас коли перші хорі місця гоять ся і покривають ся шрамами. Сей рід м'якого прища називає ся *ulcus molle serpiginosum* (м'який прищ повзаючий); він може тревати навіть кілька або й кільканайцять місяців.

4. Запаленє головки мужеського члена (*balanitis*).

Головка (жолудь) мужеського члена покрита у новонародженої дитини залупою. Але підчас полового дозрівання показує ся природна потреба залупити мужеський член, то зн. відтягати залупу з головки в зад так, щоби головка обнажила ся. Діє ся се, через напруженє (ерекцію) мужеського члена, при чім головка неначе висуває ся з під залупи. Коли залупа на переді звужена так, що не може відтягнути ся, то під нею назбирає ся доволі лойоватої маси, або нераз занечищує ся головка під залупою трипровим гноєм і від того всього пухне, червоніє і стає болючою шкіра головки, а сей стан називаємо запаленєм головки. В горячі часи в літі в горячих землях, як Арабія, Палестина, виступає се запаленє частійше ніж у зимі або в зимних краях. Тому то заведено у народів у горячій підсоню,

як у Жидів, Негрів в Африці, Мексиканців і інших, звичай обрізувати залуцу у новонароджених дітей, а те »обрізане» відбувалося й відбуває ся ще й нині як складова частина ритуалу відповідної віри. По »обрізанню» стає головка ціле життя непокрита залуцою і через те стає неможливим, аби на головці задержався довгий час трипровий гній в такій кількості, щоб від того могла запалити ся шкіра головки.

Лічене запалення головки члена має головною метою очищення захорілої частини. Коли залуца достатньо широка і дасть ся легко відтягнути, то вистарчить уже саме змивання чистою перевареною водою і сухе удержування доброї частини. Колиж залуца звужена, то треба усунути звуження через розрізання залуци (не »обрізане»). Очевидно, що се може зробити лише лікар.

5. Бородавковаті нарости на половых частях тіла (*condylomata accuminata*)

Бородавковаті нарости виростають часом у жінок на головці члена, особливо по обох боках привязки залуци і в ринку поза головкою, а у жінок у вході до похви навіть серед звичайних відносин, лише задля нечистого удержування половых органів. Найчастіше причиною великого розросту бородавок на половых органах є безпестання подразнювання гноем із довготривалої трипрової пелухи. З тих бородавковатих наростів пущає ся легко кров, особливо підчас половых

зносин, а при тім виступає біль у міру того, чим більше бородавок і чим більше вони виросли. Щоби їх позбутися, треба їх відрапати острою ложкою, випалити лянісом і треба утримувати головку члена чисто; інакше вони відростають. Драпанє і випалюванє — се виключно діло лікаря.

6. Вуши (*pediculi pubis*)

Кругом полових оргів розводять ся часто вуши, відмінної породи від вуший звичайних на одію. Вуший можна набрати ся від другого, коли вони на нїм уже є, а про се не тяжко підчас полових зносин. Вуши розсїдають ся в волосю на полових органах, а коли їх довгий час полищить ся в спокою, то вони розлазять ся і на волосє під пахами і на брови. Вуши є причиною, що шкіра свербить на тім місци, де вони розвели ся і чоловік мусить безнастанно чіхати ся і драпати ся. Через драпанє повстає по цілім тілі багато прищів, що ще збільшають сверблячку. Вуши з товариських зглядів не менше прикрі, як сверблячка і прищі.

Звичайно вистарчить один раз намазати всі завушені місця шарою мастию (*unguentum hydrargyri cinereum*), зробленою з ртуті і товщу, щоби вигубити всі вуши і очистити шкіру. Треба втирати бодай чверть години: а взяти до того 5 — 10 грамів шарої масти. За добу треба взяти теплу купіль і обмити тіло від масти і убитих вуший.

7. Короста (scabies)

Короста се галапас, подібно як вош, але значно менший. Короста вкопуєть ся під пришкірок особливо на тих місцях, де творять ся фалди шкіри, бо там їй теплійше. Отже: меж пальцями на руках, на мошнах, на мужеськім члені здовж пояса, де одіне все сильнійше притиснене до тіла і т. д. Підчас полових зносин із особою, що має коросту, переходить короста з її полових органів на полові органи здорової особи, вдирає ся під пришкірок і спричиняє велику сверблячку, більшу в ночі, ніж у день, бо в ночі огріває ся тіло під покривалом у ліжку, а в теплі короста успішнійше розвиває ся під пришкірком.

Коросту можна вигубити стираксовою мастию; масти тої треба на один раз ужити 50 — 100 грамів, а втирати треба енергичнійше і довше (45 — 60 минут), чим при вушах, щоби масть зайшла під пришкірок. По добі треба взяти легку купіль, треба перемінити біле на собі і на ліжку, а коли сверблячка не уступила цілковито, то треба за кілька днів натиранє повторити. Стираксова живиця, якої вживають до приготування масти, має властивий запах, для деяких осіб дуже немилий.

ЗАКІНЧЕНЄ.

Із того, що було сказано, слідує, що довго управляна онанія нищить здоровле безповоротно, а знов заразливі хвороби полові, трипер і твердий прищ (шанкер) зі своїм коне-

чним наслідком загального сіфіліса, є великим нещастєм для кожного, хто заразить ся одною з тих недуг. Не тому нещастєм, немов би сі хороби приносили нечесть, бо в очах лікаря кождий хорий є лише хорим чоловіком, що потребує помочи, але нещастєм тому, бо трипер і сіфіліс є в силі при неприязних відносинах знищити здоровлє чоловіка, хоча би він був до тепер найздоровіший. Зі знищенєм здоровля нищить ся й ціле щастє чоловіка, бо хто неспосібний до праці, той не спосібний до повного житя, зложеного як-раз із розумного поділу між тілесну й духову працю тай розривку. Велич нещастя оцінить у повній мірі лише той, хто вже утратив здоровлє. І жаль великий, що чужа втрата має за мало поучаючої сили для одиниці з повним здоровлєм. Хто втратив здоровлє і мусїв зречи ся дуже вчасно тих житєвих замірів, які снував у своїй молодечій уяві, той признасть слушність реченя, що хвиля перелетної розкоші, при чім набавив ся тяжкої заразливої хороби, не стоїть у ніякім відношеню до тої втра-ти, яку понїс рівночасно; і признасть певно, що труд понесений при захованю цілковитої чистоти тіла, є дрібницею проти тих мук тіла, а ще більше душі, яких приходить ся зазна-ти кождому, хто стоїть під впливом переко-нання, що утратив безповоротно своє кріпке здоровлє. Бо хоча івилічить ся, то всеж воно не буде те первісне, непорочне здоровлє, але латане.

 ЧИТАЙТЕ

КАНАДИЙСКИЙ ФАРМЕР

Найбiдьша i найпопулярнiйша українська часопись в Канадi, заснована 12 рокiв тому назад; найбільше розповсюджена вiд океану до океану.

Читачi знайдуть в нiй всi найважнiйшi канадiйськi i загальнi новини i багато рiзних цiкавих артикулiв.

Оголошення в Канадiйськiм Фармерi суть найлiпшим посередником мiж кушцями a Українцями в Канадi.

ВИХОДИТЬ ЩО ТИЖНЯ

при **901-903 Main Street**
Winnipeg, Man.

Передплата: для Канади — \$1.50 заплаче-
на наперед; для старого краю — \$2.00,
а так само i для Злучених Держав.

Адресуйте всi кореспонденцiї:

Canadian Farmer

Box 3656 Winnipeg, Man.